RADOMER KIELCER LEBEN № 45 (81) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem" צווייטער יאהרגאנג פרייז 25 גראשן

ראדאמער-קעלצער לעבען

הײנט 12 זײטען.

אדרעסען
פון „ראדאמער קעלצער לעבען"

אין ראדאם
Redakcja i Administracja
„Radomer Kielcer Leben"
Radom, Szwarlikowska 20.

אין קעלץ.
Redakcja i Administracja
„Radomer Kielcer Leben"
Kielce, Sienkiewicza 35.

אנאָנסען פרייז:
איין מילימעטער שורה: פאָרן טעקסט 20 גר.
„ 40 „ אין „ „ „
„ 18 „ נאָכ'ן „ „ „

ראדאם פרייטאג י"ט מרחשון תרפ"ו — פאר'ן אינהאלט און טעקסט פון די אנאנסען איז די רעדאקציע נישט פאראנטווארטליך. — 6 Listopada 1925 roku

בעקאנטמאכונג.

דער סוחרים-פעראיין אין ראדאם מעלדעט זײַנע מיטגלידער, דאס זונטאג דעם 8-טען נאָוועמבער 1925 י', 4 א זייגער נ. מ. ווערט פארקומען אין איי- גענעם לאָקאל ליבלינער 18

די יעהרליכע אלגעמיינע בעריכט'ס-פערזאמלונג

מיט פאָלגענדען טאָג-אָרדנונג:

1) עפענען די פערזאמלונג 2) וואהלען פון א פּרעזידיום 3) בעריכט פון דער פערוואלטונג 4) קאסע-בעריכט 5) דיסקוסיע 6) וואהלען פון 3 מיטגלידער אין דער פערוואלטונג 7) וואהלען פון 4 מיטגלידער אין אויפזיכטס-ראט 8) וואהלען פון 4 מיטגלידער צו דער קאמיסיע פון שידס-געריכט 9) וואהלען פון 3 מיטגלידער און 2 פערטרעטער אין דער רעוויזיאנס-קאמיסיע 10) פרייע פארשלאגען.

בעמערקונג: אין פאל ווען ס'וועט נישט זיין א גענוגענדע צאהל מיטגלידער וועט די פערזאמלונג פארקומען 6 א זייגער אין זעלבען טאג און זי וועט גילטיג זיין ביי יעדער צאהל מיטגלידער.

אנטייל נעמען אין דער פערזאמלונג האבען רעכט די מיט- גלידער, וועלכע האבען דעם מיטגלידס-אבצאהל ביז דעם 1 X 1925 ערלעדיגט. און בעזיצען א מיטגלידס-לעגיטימאציע.

א הארציגען מזל טוב ווינשען מיר אונזער ג' מיטגליד
ה' אשר קעססעל צו דער האכצייט פון זיין זיהן
ש. קעססעל מיט פר"ל **ס. גאלדבערג**
זאל ער פון זיי פיל נחת האבען.
די דאמען-שניידער-סעקציע ביים האנדווערקער-קלוב
אין ראדאם.

RADOM **UWADZE RODZICÓW!** RADOM

ZRZESZENIE STUDENTÓW

URZĄDZA

KURSY PRZYGOTOWAWCZE

na których przysposabia się do wszystkich klas w zakresie szkoły średniej.

Udziela się również poszczególnie korepetycji.

Specjalny kurs wieczorowy języka francuskiego i hebrajskiego.

Ceny kryzysowe

Zapisy rozpoczynają się dnia 8-go b. m. w lokalu kursów przy ul. Witolda 9 (Sporna), dom rogowy I-sze piętro, w godzinach 12—2 i 5—7.

BANK HANDLOWY
w ŁODZI
Oddział w Radomiu

Centrala w ŁODZI — Oddziały w Warszawie, Lublinie i Kielcach.

Ajentury: w Zamościu i Chełmie

wykonywa wszelkie operacje w zakres bankowości wchodzące.

בעקאנטמאכונג.

מיר מאכען בעקאנט דאס ג. פובליקום, דאס פון הײנט אָן האבען מיר געעפענט א ביורא א. נ. „פאליטעקס" ראדאם, וואלאָווע 5 וועלכע ערלעדיגט:

שרייבען ביטעס און קארעספאנדענץ, איבערזעצונגען פון אנדערע שפראכען אויף פויליש און פארקערט, איבערשרייבונגען אויף מאשין, פירט איין און פארמאכט האנדלס-ביכער ווי אויך שטעלט צוזאמען בילאנסען און קויפט אויס פאטענטען. אונזער ביורא „פאליטעקס" פירט אויס אלע אנפארטרויטע זאכען, פינקטליך און רעיעל.

בעמערקונג: אלעס ווערט געמאכט צו קאנקורענץ פרייזען מיט אכטונג

ביורא „פאליטעקס" ראדאם, וואלאווע 5

ש. ערדבערג.

דער אָרימאַן פון פּוילען.

דער בעקאַנטער יודישער שריפטשטעלער ה' ערדבערג, וועלכער איז מיט אַ קורצע צייט צוריק געווען אין פּוילן (אגב אורחא בעקומען אַ פיינעם „קבלת פנים" אין גער), שילדערט פאַר די אַמעריקאַנער יודען די מורא'דיגע לאַגע וואָס דאָס פּוילישע יודנטום לעבט יעצט איבער.

1.

ארץ ישראל איז אַ מצוה אויפצובויען — אונזער קרוין, די נאַציאָנאַלע היים.

די יודען פון אוקראינאַ מוז מען העלפען — די רעשטען פון דער פּאָגראָמען-צושטערטער מדינה.

און וואָס וועט זיין מיט פּוילן? מיט דעם יוד, דעם אָרימאַן פון פּוילן? וועט מען לאָזען די יודען פון פּוילן אונטערגיין און אויסגיין?

משווייגט וועגען פּוילן. דער יוד פון פּוילען ווערט פערשווינדן, זיין מעכטיג געשריי פון דער בייזער אָרימקייט דערגרייכט נישט דאָס יודישע אויער פון אמעריקאַ. נישט נאָר דאָס יודישע הארץ פון אַמעריקאַ פערנעמט נישט דעם צער-פּוילן, נאָר אַפילו דאָס אויער דערהערט שיין נישט.

אָפּגעקערט איז דאָס יודישע אויער פון פּוילן-זייט, און דאָס געשריי פון יודישען פּוילן ווערט פערטראָגען אויף פּוסטע פעלדער אוןווילדע וועלדער.

און דער יוד אין פּוילן געהט אונטער און געהט אויס און אַלץ איבער אַ ז ל אָ ט ע.

נישטאָ קיין זלאָטע, קיין איינציגער גילדען אין פּוילן און פון וואַנען זאָל דער פּוילישער יוד האָבען דעם זלאָטע? האָט ער איהם נישט און ווי איז צו די אויגען וואָס זעהען דאָס אומגליק — פּוילען!

שלעכט איז דער גורל פון אָרימאַן, ביטער זיין ביסען און זויער זיין טרונק, אָבער ערגער, זויערער און ביטערער איז דער גורל פון אָרימאַן, וואָס די וועלט האָט איהם פערגעסען, וואָס די וועלט קוקט נישט אויף איהם מעהר, וואָס זי וויל איהם מעהר נישט זעהן.

די יודישע וועלט פון אַמעריקאַ זעהט נישט מעהר דעם אָרימאַן פון פּוילען, וויל איהם מעהר נישט זעהן. און זאָל נאָר גאָט זיך מרחם זיין אויף ביידע— אויף דעם פערלאָרענעם-פערגעסענעם אָרימאַן און אויף דעם רייכען ברודער, וואָס וויל מעהר נישט זעהן זיין ברודער דעם אָרימאַן.

איך וויל נישט מקטרג זיין אויף דעם יודישען אַמעריקאַ, און זאָג נישט אָן פון אַריינגעטוהענקייט אין הנאה—לעבען, איבער באָדען-זיך אין ווייַן און בוימעל, פערגעסט דער אַמעריקאַנער יוד, זיין ברודער, אָרימאַן פון פּוילען.

ניין, נישט פון האַרטהאַרציגקייט קומט עס. נור פון זיין וואוילהאַרציגקייט. איז דאָך דאָס יודישע אַמעריקאַ פערנומען מיט'ן אויפבויען פון ארץ—ישראל און איז ער דאך אריינגעטון אין העלפען די יודען פון אוקראינע.

אמת, איז דאָך גוט! — אָבער וואָס וועט זיין מיט די יודען אין פּוילען? זייער אומגליק איז דאָך אַזוי גרויס, אַזוי מורא'דיג, אַז — קומט מיט מיר, איהר אַלע, וואָס האָט כח, און לאָמיר געהן איבער די גאַסען פון אַמעריקאַ און שרייען:

— העלפט!

— העלפט!

— העלפט!

און זאָל דאָס געשריי אויפברעכען טירען און טויערען און אריינרייסען זיך אין די אויערען פון יודישען אַמעריקאַ, און דאס הארץ זאָל פערנעמען דעם גרויסען צער און די שווערע ליידען. און דעמאָלט וועט מען אפשר א י י ן מאָג דאָך עפּעס טון.

ווען צוויי מענשען געהען אין אַ מדבר און זיי האָבען נאָר אַ ביסעל וואַסער גענוג פאַר איינעם צו דערהאַלטען ביים לעבען, טאָר עס איינער נישט אויסטרינקען און לאָזען דעם צווייטען שטארבען פאַר דורשט.

ביידע מוזען זיך פערלאָזען אויף גאָט'ס בעראָט און טיילען זיך מיט דעם לעצטען טראָפּען, כאָטש ס'איז צו ווייניג פאַר צווייען.

העלפען מוז מען אַלעמען. אין איין און דער זעלבער צייט. און ווייה וועט זיין צו אונז זאָטע, ווען מיר וועלען נישט העלפען פּוילען, ווייל דאָס געשריי געהט פאַר גאָט, אַזוי ווי סגעהן די געשרייען פון אַלע אָרימע, ליידענדיגע און געפּייניגטע.

און ווייַ, ווינד און ווייַ, איז דעם יודען אין אַמעריקאַ, וואָס עסט זיין ברויט און פערגעסט, אַז זיין קרוב, זיין בלוט און פלייש, אין פּוילען, האָט נישט קיין שטיקעל ברויט.

אוי, ווייה געשריגען! מיר די זאטע, די נעבענשטע פון גאָט מיט אַלדאָס גוטס: מיט הייזער און אויטאָמאָבילען: מיט זומער וואוינונגען און ווינטער פערגעניגען-פלעצער: מיט לוסט רייזעס און אַלערליי הנאה'ס אויף דער וועלט־ ווי קען מען טרינקען כע'טעמ'ט אונזערע ווייַנען, און דאָרט אין פּוילען האָט זיך אַ בייז אָרימקייט אַראָפּגעלאַזט ווי אַ היישעריק, און פרעסט אויף דאָס גאַנצע יודישע נעביין?

איך רעד נישט בלויז צו די רייכע, צו די עשירים, איך רעד אויך צו די אָרימע, ווייל דער היגער אָרימאַן איז אַ גביר אַ קעגען דעם גביר פון פּוילן.

און הערט ברודער מיינע, וועט אייך און מיר דער ביסען אַרונטער רוהיג, ווען אונזערע ברודער אין פּוילען האָבען קיין איינציגען ביסען נישט?

איך שריי אַזוי פיל מאָל „ווייַ" און „ווייַ געשריגען" און די אַלע רייד זענען גאָרנישט. וואו קען איך געפינען ווערטער אויסצודריקען דאָס שרעקליכע אומגליק, וואָס דויערט איבער פּוילען און איהרע יודען? וואַרף אַ טראָפּען וואַסער אין ים אריין — קענסטו איהם זעהן? אַזוי קען מען נישט זעהען מיט דער הילף פון רייד דאס וואָס מ'זעהט מיט די אויגען אין פּוילען.

ווען איך וואָלט געפינען דאָס וואָרט, דאָס איין-און-איינציגע וואָרט, דאָס וואָרט פון שטורם, פון שאַפונג, וואָס זאָל ווי אַ דונער זיך דורגעטראָגען די היגע הערצער, וואָלט דאָס געפּענט

י. מ. שויכעטזאהן.

איז אַפּגרונד

(אַ שפּאַנענדע געשיכטע פון היינטיגער צייט).

בשעת דער נעגער האָט אויפ'ן שיף גערעדט מיט מענדעלי'ן, ער זאָל איהם פערקויפען סאראַ, האָט מענדעלי גאַרנישט געענטפערט, ווייל ער האָט זיך שטאַרק געשראָקען אַריינצולאָזען זיך אין עסקים מיט אומבעקאַנטע, פרעמדע מענשען, דאָס ערשטע מאָל אויף זיין וועלט-רייזע און דערצו נאָך מיט אַ נעגער, האָט ער געשוויגען, אָנגעקוקט דעם נעגער און געשמייכעלט מיט אַ האַלב פנים, וואָס האט געהאַט צוויי בעדייטונגען און ווי מ'האָט געוואָלט האָט מען עס געקענט אויסטייטשען: אויף יאָ, אָדער האַלב נישט.

דער נעגער, כל זמן ער האָט נישט געהערט קיין ענטשידענעם ענטפער פון מענדעלי'ן, אַז ניין, איז ער דאָס ווייניגע נישט אָפּגעשטאַנען און ווייטער גערעדט:

— הערה, וואָס ענטפערט איהר מיר נישט? איהר בעקומט דערפאַר גוט בעצאָהלט!

— פון וואַנען ווייסט איהר, גאָספּאָדין, אַז איך האָב פרייען צו פערקויפען? — האָט מענדעלי מיט אַ שמייכלען, אויסגעוויזען שמייכעל געפרעגט דעם נעגער.

— איך זעה שוין, האָט דער נעגער אָנגעפיהלט זיינע שוואַרצע פעטע באַקען, ווי די פילקעס, וועלכע האָבען אויסגעדריקט אַ נישט זיכערען שמייכעל, וואָס וויל ערשט פון עמיצען אויספרעסען אַ סוד דורך אַ פאַלש געלעכטעריל, — איך דערקען אין אייך, אַז איהר קענט אָפּלאָזען איינע פון די ביידע מיידלעך, איהר דאַרפט זיך נישט שעמען, איהר קענט עס גאַנץ אָפען זאָגען און איך וועל אייך גוט בעלוינען...

די דאָזיגע ווערטער האָט דער נעגער אַרויסגערעדט נישט געאיילט, נאָר מיט ישוב הדעת, ווי איינער, וואָס צעהלט די ווערטער מיט אַ פריהער בעשלאָסענער כונה אין זיינע געדאַנקען; זיינע ברייטע אויגען האָבען אָנגענומען אַ גנבה'שען גלאַנץ, גלייך ווי זיי וואָלטען טיף אין מענדעלי'ס האַרץ געוואָלט אַריינקוקען.

דער דאָזיגער טאָן, איבערהויפּט דאָס אָנגעבלאָזען געמאַכט-געלעכטעריל, וואָס האָט זיך אַרומגעשלענגעלט ביי זיינע מויל־ווינקלען, האָט ביי מענדעלי'ן פערווירט און עס האָט זיך אַויסגעוויזען, ווי ער שטעהט אויפ'ן פעדער אין דער אָדעסער אָכראַנע אין יענע צייטען, ווען ער פלעגט דאָרט אויסגעפאָרשט ווערען דורכ'ן אָכראַנע-נאַטשאַלניק קוטנישעוו; דאָס האָט דעריבער אויף איהם אָנגעוואָרפען אַ גרויסע שרעק און ער האָט זיך געהיט מיט אַן'איבעריג וואָרט.

מענדעלי'ן איז גוט געלעגען אין זכרון, וואָס דער ה' פּוקס האָט איהם אָנגעקלאַפּט אין קאָפּ אריין, אַז ער זאָל זיך היטען און זיין גוט געוואָרענט אויפ'ן ווייטען וועג, נישט אַריינצופאַלען אין די הענד פון אַגענטען און

די אויגן ביי אלעמען און כמו ווי־טענט וואלט יעדער געזעהען קלאר, הצל-זאגונג, ווי א פאלק איז געווארען א יורד, און דער יורד פליהט אלץ בארג אראפ, אראפ בערג, און מיטעל טאל פון יסורים און שרעק.

אומגליקליך איז דאס פאלק וואס ווערט חרוב, אבער נאך דעם חורבן איז איהם גרינגער. ער איז שוין איבערגעקומען — אויסגעטרונקען דעם כוס סם.

נאך ערגער איז דאס פאלק, וואס איז געווארען א יורד. זיין חורבן איז נאך נישט פול, נישט געענדיגט. ער האלט אין איין אראפגיין. איז נאך נישט איבערגעקומען די גסיסה, חורבן איז טויט, שטיל, מען שוין נישט זיין. ירידה איז גסיסה, שרעקליכע פיין — און דאס איז יעצט אין פוילען.

א יורד איז געווארען דאס יודישע פוילען. און מיר האבען געלערענט, אז „וכי ימוך אחיך". אז דיין ברודער וועט ווערען פארארימט, וועט ווערען א יורד, זאלסטו איהם שטארקען. אויפהויבען, נישט לאזען איהם פאלען.

און מיר לאזען פאלען פויל'ן פאלען ביז'ן אפגרונד. פארוואס? א, פארוואס, יודען פון אמעריקא?

וואס איז א יורד?

ביי אונז אין שטעדטיל איז א מאל געווען א יורד.

א מאל איז ער געווען א יוד א גביר, געהאט אפילו זילבערנע לייכטער, און איז געווארען א יורד. און קיינער האט נישט געוואוסט ביז איינמאל א פרייטאג-צונאכטס.

געווען איז ביי איהם אין שטוב אויפגערוימט שבת'דיג. די זילבערנע לייכטער אויפ'ן טיש. און ס'איז אריין א שכנה זאגען גוט שבת, ביז די מענער וועלען קומען פון שטיבעל.

אריבער און איז געלעגען דאס לכבוד שבת" זיידענע טישטיכ'ל אויף די חלות. די שכנה האט זיך אפילו געוואונדערט, וואס דער ווייס שטייט נישט אויפ'ן טיש. און וואס זעהט מען אויך נישט די פיש? אבער אפשר וועט מען עס שפעטער ארויפשטעלען?

דערווייל האט א קינד אוועקגעשלעפט דאס זיידענע לכבוד-שבת טישטיכ'ל פון די חלה און די שכנה האט דערזעהען —

— צווי בערשטען.

ס'איז נישט געווען אויף חלות, האט דער יורד אוועקגעלייגט צווי בערשטען און איבערגעדעקט מיט דעם חלה-טישטיכ'ל, מען זאל מיינען אז ס'איז חלות.

און דעמאלט האט מען געוואוהר געווארען, אז דער נגיד איז געווארען א יורד.

ווען א יוד געהט אנגעטון אין דער שבת'דיגער זשופיצע אינדערוואכנס— זייט וויסען אז ער איז א יורד.

ווען איהר זעהט א יודען אין טייערען פעלץ מיט א פאר צוריסענע שיך — ער איז א יורד.

ווען איהר זעהט א דאמע מיט א גאלדענע קייט אויפ'ן האלז און א צוריסענע קלייד — זעהט איר א יורד.

און דאס איז איצט פוילען. פוילען איז א יורד און די יודען דארט — א פאלק א יורד.

א יורד. אבער נישט קיין בעטלער, נישט קיין שנארער, נאר אלץ שטאלץ ווי א נגיד א יורד.

איך וועל דערצעהלען וואס איך האב געזעהען אין פוילען — און ווען איהר וועט הערען - וועט איהר שווייגען?

די נייע מרגלים.

(א בריוו פון תל-אביב).

פאלגענדען בריעף האט צו אונז געשריבען איינער פון די לעצטע זאמעטער עולים, וועלכער איז הייס פון וועלכע ס'איז פארטייאיטע אינטערעסען.

ביי די יעצטיגע פירטע עליה, האט זיך באוויזען א נייער סארט עולים, וועלכע האבען נישט קיין קאפיטאלען, קענען נישט שום פאך, נישט קיין בראנזשיסטען און אין געשעפטס-אנגעלעגענהייטען האבען זיי אויך קיין אהנונג נישט, ארבייטען אלס שווארצע ארבייטער ווילען זיי נישט, אדער קענען נישט, ווייל זיי זענען שוין אין די מיטעלע יאהרען און האבען איבערגעלאזט א פרוי מיט קינדער אין גלות, פאר וועלכע מען מוז זארגען און דאס מאכט זיי אונמעגליך אויפצוהאלטען דאס ערשטע עקזאמען-יאהר.

אין גלות זענען זיי געווען סוחרים פון בכל מכל כל, געסוחר'ט מיט וואס עס האט זיך נור געלאזט און האבען געהאט דעם טיטול „לופט-מענשען". זייער אונטערנעמונג איז בעשטאנען פון שטעקעלע אין האנד, מיט'ן פאפיראס אין מויל און געלעבט פון שאכער-מאכער. די געוועזענע סוחרים, וואס דער לעצטער קריזיס מיט די באנקראטען האט זיי גענצליך רואינירט, האבען געהערט, אז מענשען פאהרען קיין ארץ-ישראל און אלע צייטונגען זענען פול מיט דעם, אז דאס לאנד לעבט אויף און ענטוויקעלט זיך, שטעלען זיך די אויבענדערמאנטע פאר, אז געוויס מאכט זיך דא אויך א פלאץ פאר „לופט-מענשען" און ווער ווייס נאך אזוי גוט צו די אלע געשעפטען ווי זיי? און מען בעשליסט טאקי צו פאהרען אין אייגען לאנד אריין אום צו קענען ארבייטען די קלוגע מלאכה נישט געשטערט פון די אנטיסעמיטען און שונאי ישראל, וואס האבען זיי אין גלות פערפאלגט. מען נעמט צוזאמען אלע כחות, מאנכע געלונגט נאך מיטצונעמען א פאר הונדערט פונט... און מאנכע פאהרען גאר אלס טוריסטען און קומען מיט מזל אין הייליגען לאנד אריין מיט די פולע האפנונג, אז עס וועט זיי דא געלונגען צו פערשפרייטען די אלטע „לופט-געשעפטען"...

אבער ווי ערשטוינט ווערען זיי, ווען קומענדיג אהער, איבערצייגען זיי זיך, אז דאס מין „לופט-געשעפט" עקזיסטירט דא גארנישט, דא מוז מען זיין מחובר לקרקע און לעבודת כפים, אדער א אונטערנעמונג, אזוי ווי מען זאגט דא אין א"י אין קורצען „א געזונטע טאש אדער געזונטע הענד".

אלזא אויס חכמים, אויס חכמות, עס איז נישטא קיין שטאך ארבייט, די ארץ ישראל'דיגע לופט לאזט נישט ענטוויקלען די גלות-באצילען און מען מוז ווי לאנג עס איז נאך דא די מעגליכקייט צוריק פאהרען פון וואנען מען איז געקומען. אין דא הויבט זיך אן די ריכטיגע טראגעדיע, צוריק צו פאהרען איז דאך עפעס נישט אזוי פון די לייכטע זאכען, מיט וואס קומט מען א היים, וואס וועט די פרוי זאגען, וואס וועט מען איהר ענטפערען, און מה יאמרו הבריות אז גלאט אזוי וואו זענען אונזערע חכמות, וואס מיר האבען אזוי פיל אין די גאנצע מלחמה-יאהרען די

שפיאנען.

מענדעלי האט זיך דעריבער שטארק געהיטען פאר'ן נעגער, וועלכען ער האט אויך לכתחלה אנגעזעהן פאר א געפעהרליכען פארשוין, פון יענעם סארט לייט.

דער קלוגער נעגער האט זיך אנגעשטויסען און דערקענט, אז אונטער מענדעלי'ס צונג ליגט זעהר פיל רייד און ער האלט זיך איין מיט צוואנגען, נישט ארויסצולאזען א ווארט.

ער האט עס דערקענט אין דעם, וואס מענדעלי האט זיך א ביסעל געשראקען, נישט געקענט זיך בעהערשען און ארויסגעוויזען א ביסעל אנגסט און צעטראגענקייט, פון וואס דער נעגער האט ארויסגעדרונגען, אז מענדעלי האט עפיס צופיל מורא פאר איהם און וויל זיך דערפאר נישט אנפערטרויען.

דער נעגער האט ארויפגעלעגט זיין האנד אויף מענדעלי'ס אקסעל און גענומען רעדען צו איהם מיט א צערטליכער ווייכקייט.

— איך זעה, הערר, אז איהר האט עפיס מורא פאר מיר, שרעקט אייך נישט, איך שווער ביים הייליגען אללאה, אז איך וועל אייך קיין שום שלעכטס נישט פערשאפען. איך מיין ווירקליך נישט מעהר, ווי נאר אפצוקויפען ביי אייך יענס שעהן חיידעל, וואס געפעהלט מיר זעהר...

— אבער, גאספאדין, איך האנדעל דאך נישט מיט קיין פרויען, די מיידלעך זענען מיינע שוועסטערן - האט זיך מענדעלי געפרובט ארויסדרעהען און א זויערע גרימאסע האט ארומגענומען זיין צעפלאמט פנים און ס'האט איהם שוין חרטה גענומען אויף דער גאנצער בעקאנטשאפט מיט'ן נעגער.

— צו וואס איז? וואס איז דען, אז איהר וועט מיר איין שוועסטער אפטרעטען? נאך בעסער, אז זיי זענען נישט אייערע אייגענע פרויען, קענט איהר דאך מיר געוויס פערקויפען איינע פון זיי און איך וועל אייך און אייער שוועסטער רייך און גליקליך מאכען, גאט אייך, זעהט, הערר, וואס איך פערמאג, און דערביי האט ער אויפגעקנעפעלט זיין פראק און געוויזען א מענגע צירונג, וואס איז געווען אויסגעלעגט איבער דער ווייטער וועסט. דאס איז נאך גארנישט געגען דעם, וואס איך פערמאג אין דערהיים; אדרבה, איך לאד אייך איין מיט מיר מיטצופאהרען אין מיין געבורט'ס-לאנד, וועט איהר זעהן, אז איך בין נישט קיין פראסטער נעגער, וואס איהר זעהט דארט ארומשלעפען זיך איבער איירא‌פא. איך זאג אייך, הערר, אז אייך און אייערע שוועסטער שטעהט פאר ביי מיר דאס גרעסטע גליק נו, געמאכט? נו, וואס קלערט איהר אזוי פיל?

(פארטזעצונג קומט)

וועלט פערדרייט? געהאנדעלט און גע-שאכערט און צוזאמענגעברענגט איינעק וועלט מיט דער צווייטער, און מיר האבען געשפילט די ערשטע פידעל, און פון אונזער א"י וועלען מיר גלאט אזוי ארויספאהרען בהרפה ובבושת פנים?... און די חכמים פאלען גלייך אויף א גוטע עצה וואס איז שוין לאנג בעקאנט פון אונזערע ערשטע מרגלים, מען נעמט זיך צו דער ארגאניזאציע אונטער דער לייטונג „ארץ אוכלת יושביה" מען פיהרט א שטארקע אגי-טאציע די קאמפאניע צו פערגרעסערען, סיי פון די זעלבע אויבענדערמאנטע „לופט-מענשען" און סיי פון זייטיגע מענשען, וואס וואלטען זיך דא געוועןאיינגעארדענט, ווען נישט זייער אגי-טאציע, מען זעהט מיט אלע מעגליכ-קייטען די חברותא צו פערגרעסערען, אום צו קענען צוריק פאהרען „ברוב עם" און אונטער די לאזונג „נתנה ראש ונשובה", געהט מען ארום און מען רעדט אויס אסור לדבר אויף א"י און אויף אלעס וואס איז פערבונדען מיט'ן אויפבוי פון ארץ ישראל, און מען שרעקט אפ די אלע עולים מיט וואס עס לאזט זיך. זיי פערפאסען זיך ספעציעל לידער און פערשידענע שי-רים וואס כהוגן קאמבראמיטירען און גרינגשעצען ארץ ישראל, און דאס ווערט געזונגען אויף פערשידענע פער-זאמלונגען, בבדי צו מאכען א שלעכטן איינדרוק אויף די אלע צוהערער, ווי דער בעוואוסטער חרוז הסובב איז „ומפני חטאינו גלינו לארצנו" און דאס ליד וואס ענדיגט זיך „מיט א גלעזעל גאזאז" און איניגע האבען אלס לעצ-טע נקמה אין א"י, ביי זייער אבפאהרען מיט די שיף געזונגען: דאס ליד — „יעשטשע"...

עס וואלט נישט געווען ארויסגערו-פען אזוי א פערביטערונג, ווען די מענ-שען וואלטען געהאט עפעס א ריכטונג, א אידעאלע שטרעבונג, אבער זיי זענען אזעלכע וואס בעזיצען נישט קיין שום בילדונג, קיין שום קענטניש, איינפאכע עמי הארצים, בורים. סאיז כאראקטע-ריסטישע פאקט פון אגעוויסען ראדאמער וועלכע האט געזעהן די לעבענסמיטעל געשעפטען וואס זענען דא אין אלע גאסען מיט די העברעאישע שילדען „הנות מכלת" איז ער ארומגעגאנגען זוכען דעם רייכען גרינדער „חאנע מאכבלעס" וואס האט אזוי פיל פיליעס אין אלע גאסען...

וואס אנבעלאנגט זייער צוריק פאהרען, וואלט איך ווי געקענט ווינשען מיט דעם גאנצען הארצען „בצאתכם לשלום", דען א"י איז ווירקליך נישט פאר זיי און נישט זיי זענען פאר ארץ ישראל, אונזער פערביטערונג איז נור בנוגע די אפענע שנאה, וואס זיי האבען דא ארויסגעוויזען בפרהסיא ווי די ערשטע שונאי ישראל וירושלים, און האבען דא איבערגעלאזט זעהר א שלעכטען שם אויף דער אדרעס פון די פוילישע יודען, און די פוילישע יודען וועלען געוויס פון זייער קאמפראמיטאציע האבען צו זינגען און צו זאגען.

דעריבער מיר פוילישע יודען, וואס וואוינען דא אין תל-אביב, געפינען פאר נויטיג שטארק צו פראטעסטירען געגען דער געמיינער ארויסטרעטונג פון דעם סארט מענשען, און מיר בעטען די פא-לעסטינא-אמטען אין פוילען, אז זיי זאלען זיין א ביסעל פארזיכטיגער ביים אהערשיקען נייע עולים, זאלען זיי נעמען אין אכט, אז א חוץ וואס דער עולה דארף האבען קאפיטאל, זאל ער אויך בעזיצען א געוויסען אידעאל, אדער פון רעליגיעזען שטאנדפונקט, אדער פון נאציאנאלען שטאנדפונקט.

א ראדאמער.

בעדראט נישט אונזער
האנדלס—ביילאנס!!!
פאדערט איינלענדישע אויסארבייטונגען
אנשטאט אויסלענדישע

PEPEGE
פאבריקס-מארקע

„PEPEGE" קאלאשן
זענען די דויערהאפטסטע

„PEPEGE" באטן
צייכענען זיך אויס מיט זייער עלעגאנץ

„PEPEGE" ספארט—שיך זענען די פראקטישסטע
„PEPEGE" Polski Przemysł Gumowy T. A. *w Grudziądzu*,

פאלגענדע ראדאמער פירמעס האבען זיך פארפליכטעט צו באציען גומי—שיך
נאר פון איינלענדישער אויסארבייטונג

H. Banker	Lubelska	12	N. Rozenblum	Lubelska	21
M. Łubinska	„	28	I. Salbe	„	23
S. Mazurkiewicz	„	19	I. Tenenbaum	„	28
M. I. Nirenberg	„	1	F. Zylberberg	Warszawska	2
Wł. Regent	„	22			

צו די וואהלען אין סוחרים-פעראיין.

(א פאר ערנסטע ווערטער).

ווי דער סוחרים-פעראיין האט מודיע געווען, קומט היינטיגען שבת-צו-נאכט פאר די יעהרליכע אלגעמיינע בעריכט'ס פערזאמלונג, אויף וועלכער עס וועלען א חוץ אנדערע לויפענדע פראגען, אויך אויסגעוועהלט ווערען צו עטליכע מיט-גליעדער אין דער פערוואלטונג, אויפ-זיכט'ס-ראט און צו דער קאמיסיע פון שיעד'ס-געריכט, ביי דער געלעגענהייט וואלטען מיר וועלען דערמאנען דעם יודישען סוחר אין ראדאם, ער זאל ערב די וואהלען זיך פערטראכטען און ווי-סען ווען ער ברויך וועהלען פאר זיין פארשטעהער און דער יעני-גער אינסטיטוציע, וואס האט פיל צו-זאגען איבער זיינע עקאנאמישע לע-בענס-אינטערעסען. מיר זענען אין דער אמת'ן נישט אזוי נאאיוו צו גלוי-בען, אז א יודישער סוחרים-פעראיין זאל זיין די מאסגעבענדע אויטאריטעטע קערפערשאפט, וואס אויף איהר שטי-צענדיג זיך, זאלען בעשטייערט און געשאצט ווערען דער יודישער סוחר. מיר ווייסען, אז דערצו איז א ווייטער מהלך. אבער נישט קוקענדיג דערויף, דארף דער יודישער סוחרים פעראיין קעמפפען אונערמידליך צו ערווערבען אזעלכע רעכט, ווייל נישט קיין אנ-דערע, ווי ראפינירטע סוחרישע פאר-שטעהער, ווייסען אזוי גענוי אבצושא-צען דעם אמת'ען מצב, אין וועלכען עס געפינט זיך דער האנדעלס-מענש. דעריבער דארפען די געוועהלטע אין די סוחרישע אינסטיטוציעס בעשטעהן פון אזעלכע עלעמענטען, וואס זאלען האבען דעם געהעריגען מוטה צו פער-טיידיגען אלע בע'עולה'טע און גע-קוועטשטע סוחרים, ווען עס פרעסט עס דריקט דער אונגעהויערער לאסט

פון די צו-רויסט שטיערען.

גרויסע אחריות פאלט אויפגאבען טראגט אויף זיך דער סוחרים-פעראיין בעווני-דעריס ביים היינטיגען טאג, מעגען די שטייער אמטען פריבעז נישט מאכען זיך הערען אויף די פארשידענע אינטער-וועמבען זיינע,—טאר ביי זין דער יודישער פארטייהער נישט אויבצוזעלבען און נישט בעשטעהן פון צו פאדערען, אז דעם יודישען סוחר זאל נישט געטוהן ווערען קיין עולה, בעת מ'גפהט איהם אריינפאלען אייטן שאצונג'ס—טיש, וואו מען מעסט און מען וועגט זיינע „מאיאנטקעס" און „עשירות'ען", אויזערע סוחרישע רעפרעזענטאנטען זענען מחויב צו שטעהן מיט די גרעסטע וואכזאמקייט אויף די אנפערטרויטע דורך אונז פאסטענס, אום כדי צו איבערציינען די שאצערס ווי טרויריג און האפנונגסלאז עס זעהט אויס די יודישע לאגע.

די וואהלען אין סוחרים-פעראיין, אויבוואהל זיי ווערען נאר אנגעווענדעט פאר עפליכע געצאהלטע מיטגליעדער צו דער פערוואלטונג, אויפזיכטסראט און שיעדס-געריכט, האבען אבער יעדענפאלס א וויכטיגע בעדייטונג פאר דער ווייטערדיגער טהעטיגקייט פון סוחרים-פעראיין. דען צוזאמענגענומען דארפען אריינגעהן נייע 7 מיטגליעדער אינ'ם צוזאמענשטעל, וואס פערוואלטעט מיט דער לייטונג פון סוחרים-פעראיין-הגם נישט זעהר קיין גרויסע צאהל פונדעסטוועגען קענען זיי האהאבען א געוויסע ווירקונג צום גינסטען פאר דער אינסטיטוציע און איהרע מיטגליעדער, אין פאל ווען די נייע קאנדידאטען זאלען זיין בערופען אין דער עיקר, האבען דעם גוטען ווילען צו ווידמען זיך לטובת דעם סוחרישען כלל, נישט אין זין האבענדיג ראשית כל, זיך אליין...

בעזונדערס דארף דער קאנדידאט גופא וויסען, אז ער נעמט אויף זיך א געוויסע פעראנטווארטליכקייט לגבי זיינע סוחרישע חברים, וועמענס גורלות עס בלאנדזשען אין דער פינסטער און עס איז נישט קלאר ווי זייער מארגען וועט אויסזעהן!.. דער קאנדידאט איז מחויב צו וויסען, אז נישט קיין כבוד געהט מען איהם צוטיילען אדער גלאט א מאנדאט, ניין, ער מוז גרייט זיין אויף אונצעהליגע אונטערוועגצען, אויף צו פאהרען און לויפען, אפילו אין מיטען דער נאכט, אין די גרעסטע קעלטען און רעגענס, אין א נויטיגען פאל בשעת עס האנדעלט זיך וועגען לעבען און עקזיסטענץ, אפילו פון א אומגליקליכען יחיד, אט דאס איז אומגעפעהר דאס פראגראם פון יעדען בעפארשטעהענדען קאנדידאט.

פאראהאן נאך א זאך און דאס גראד ברויכען וויסען ביידע, — דער וועהלער און דער געוועהלטער. ביידע צוגלייך מוזען זיי וויסען, אז דער סוחרים-פעראיין, דאס איז די היים פון יודישען סוחר, זיין קלוב און ראט-געבער. און דעריבער ליגט אין זיין אייגענעם אינטערעס, אז די דאזיגע אינסטיטוציע זאל בלייבען עקזיסטירען און נישט לעבען פון לופט און צופעליגקייטען. יעדער איינער סוחר מוז דארט זיין פארשריבען אלס מיטגליעד און זיך אליין בעשטייערן מיט ה גרויסע סומע כדי אזוי נאך צו בעשטעטען עקאנאמישע מעגליכקייטען פאר א אינטענסיווען און אקטיווהעטיגען סעקרעטאריאט, וואס שפיעלט אפשר נישט ווייניגער ראליע אויף זיין געביעט, ווי א גוטע און וואכזאמע סוחרישע פערוואלטונג. א ענטשפרעכענד גוט-אויסגעשטעלטער סעקרעטאריאט איז איין וויכטיגער טהייל אינ'ם סוחרישען ארגאניזיר-אפאראט, אהן וואס א סוחרישע אינסטיטוציע קען זיך בשום אופן נישט בעגעהן און דערפאר מוזען די סוחרים זארגען פאר זיין נארמאלען עקזיסטענץ.

א סוחר.

◊◊◊◊

מאיר הערץ.

פּרי שלא לבייש.

(א פאלקס = מעשה'לע)

גרויס איז דער עונש, ווען עמיצער איז מבייש זיין חבר, בפרט ווען א התן לאזט אפ א שידוך און איז אזוי א נאך גורם, אז זיין כלה זאל פערשעמט ווערען.

ווי גרויס דער עונש איז פאר אזא עבירה, האב איך געהערט פון מיין באָבע עליה השלום, אנ'אשה כשירה, וואס האט קיינמאל חלילה, קיין ליגען נישט געזאגט.

און די באבע האט מיר דערצעהלט:

אמאל איז געווען א גרויסער עושר, האט ער געהאט א בת יחידה, וואס אין איהר פנים האט קיין מענשליך אויג נישט געקענט אריינקוקען, אזוי שעהן איז זי געווען.

ווער ס'האט זי געזעהען, דער האט געמוזט א ביטער טוהן און זיין הארץ איז געשפאלטען געווארען פון פאליעס ליכטיגקייטען, וואס האבען זיך דארט צעשטראמט און יענעם מבולבל געמאכט...

פערשטעהט זיך, אז ביי א שידוך האט דער עושר שטארק מקפיד געווען, געקליבען ווי פעריל. האט דער טאטע שוין יא מסכים געווען און ס'איז שוין געווען פארגעקומען א „זעהונג", האט די שענע בת-יחידה א קנייטש געטאן מיט איהר ליכטיגען לבנה-שטערען און פון „זעהונג" איז גארנישט געווארען. אלע האבען באלד פערשטאנען דעם רמז, האט מען געשוויגען און דאס שווייגען איז פיל שטארקער געווען ווי שטורעמדיגע רייד.

אזא טבע איז שוין געווען ביי דעם דאזיגען עושר אין הויז; פון צו פיל רייכקייט און וואוילטאג איז די גאוה געווען עד אין לשמי, מיט'ן מויל האט נישט געפאסט צופיל זיך צו בענוצען, האט מען דארט מעהר געווינקען, ווי גערעדט; יעדער קנייטש מיט'ן פנים האט עפיס אנדערש בעדייט.

ווי דער שווייגענדיגער פריהמארגען האט די בת יחידה ארומגעשוועבט אין די פרעכטיגע סאלאנען. פונקט ווי דער פריהמארגען, וואס איז אפהענגיג אין דער פארב פון דער אויפגעהענדיגער זון—איז די בת יחידה פרעהליך געווען האט איהר פנים נאך מעהר געלויכטען און אלץ אין רייכען הויז האט געשטראהלט און זיך געפרעהט; איז זי ווידער, בעטריבט געווארען פון קלענסטען מרה-שחורה'דיגען געפיהל האבען זיך פון איהרע גלאנציגע שווארצע אפילען ארויסגעריסען טונקעלע פעדים און אלץ האט זיך אין שאטענס געהילט.

דעריבער, אז נאך דער „זעהונג" האט זיך אראפגעלאזען איין ברעם פון דער בת-יחידה, האט שוין פאר טאטע-מאמעס אויגען א פערכמארעטע שיין א צאפעל געטון און אלץ איז פערדרימעלט געווארען אין א טיפען שווייגען. און אז דעם עושר'ס הויז האט געשוויגען, האבען שוין די שדכנים פערשטאנען דעם פירוש דערפון און האבען שוין גומר געווען דעם גאנצען ענין מיט די מחותנים, זיי מכלומרשט איינגערעדט א תירוץ, וואס נישט געשטויגען נישט געפלויגען און אלץ איז אוועק כשורה.

איז איינמאל געשעהן, אז געקומען איז די מזל'דיגע שעה און פון צווישען אלע רייכע און שעהנע חתנים האט די בת-יחידה מיט מזל און גליק איינעם אויסגעקליבען—א סימן, אז אין יענעם טאג פון „זעהונג" האבען איהרע אויגען געשפיגעלט און דאס פנים איז איינגעראהמט געווארען אין א זילבערנעם שמייכעל, און טאטע-מאמע האבען זיך צו תנאים גע—גרייט.

די יונגע הערצער פון ביידע קינדער האבען צו זיך געצויגען און ווייל דער חתן האט געשטאמט פון א גאר רייך הויז און איז אליין אויך געווען א יפה תואר, האט ער אויך געהאט יענע גאוה'דיגע טבע פון שווייגען. און ווייל ביידע זענען גע—ווען שווייגעדיגע נאטורען איז די תשוקה געווען א שטארקע צווישען זיי און די בת־יחידה האט געמוזט גענוג מלחמה-האלטען מיט איהר שטאלץ און שווייגעדיגער טבע.

האט מען תנאים, געשריבען און די כלה האט אויפגעבליהט ווי א רויז אין פריהלונג.

און ווייל די כלה האט פיל חתנים פערשעמט מיט איהר שטאלצען שווייגען און אויך איהר חתן האט דאס זעלבע געטון מיט זיינע פריהעריגע גערעדטע כלות, האט א קללה פון בושה אויף זיי געלויערט און איינמאל האט דער חתן געפיהרט א שיף פיל מיט טייערע סחורה, איז אויסגעבראָכען א גרויסער שטורם-ווינד אויפן ים, די שיף איז אונטערגעגאנגען און דער חתן האט זיך קוים געראטעוועט דאס לעבען.

איז חוץ דעם, וואס ער איז פלוצלונג געווארען ארעם, איז ער אויך דערצו פאר גרויס שרעק אויפ'ן ים געווארען מיאוס, ממש אנ'אויסגעדארטער סקעלעט, אז יעדער, וואס האט איהם געזעהן האט אויפגעציטערט.

איינמאל איז דער חתן פערבעטען געווארען צו דער כלה און אז זי האט איהם דערזעהן, איז באלד איהר זילבערנער שמייכעל פערשוואונדען געווארען און אזוי ווי זי האט נישט גע—רעדט, האט זי אויסגעכליפעט אין א גרויס געוויין.

דאס מאל האט שוין דער חתן גענוג געהערט, אבער עס איז שוין געווען צו שפעט; די כלה איז ברוגז געווארען איז אריין אין איהר הערליכען מיידעל סאלאן און מעהר זיך נישט בעוויזען.

האט דער חתן געווארט און געווארט, יעדען פריהמארגען געקלאפט אין איהר

טיר, גערופען זי און געבעטען זיך ביי איהר, אבער קיינער האט זיך פון דארט נישט אנגערופען און א ציטערדיגע שטילשווייגעניש האט פון דארט ארויסגעאטעמט.

די שטילקייט האט ארומגענומען דאס גאנצע הויז פון עושר. חאט דער חתן געוויינט און קיינער האט נישט געזעהן זיינע טרעהרען, איז ער אוועק, גפלאזט א קללה אין עושר׳ס הויז, און איז דערנאך געשטארבען.— — —

האבען שדכנים שוין ווייטער נישט גערוהט און פאר דפר בת יחידה איז אויסגעוועהלט געווארען אנ׳אתרוג׳ל — א חתן פון תפארת און עשירות.

אזוי אבעד ווי איבער׳ן עושר׳ס הויז האט גערוהט א קללה, איז א ירידה אנגעקומען, און די פרעכטיגע סאלאנען זענען פערוואנדעלט געווארן אין חורבות.

אז דער רייכער חתן האט זיך דערפון דערוואוסט, האט ער תיכף אפגעשיקט די תנאים צוזאמען מיט פטירים און פון גרויס בושה און צער איז די כלה געשטארבען.

זענען יאהרען אוועק, דער רייכער חתן האט א צווייטען שידוך געטון און חתונה־געהאט.

זענען ווידער יאהרען געפלויגן, דער חתן איז שוין געווארען א בן ארבעים און קיין קינד זעהט מען נישט און מען הפרט נישט.

איז ער געפאהרען צו א גרויסן רבין האט דער רבי געפרעגט: זאג גאר, יונגערמאן, ביסטו נישט אמאל פאר דיין חתונה א התן געוועז מיט א צווייטע?—

— יא, הייליגער רבי - האט מיט טרעהרען געענטפערט דער יונגערמאן.

— אויב אזוי, געה זוך זי אויף, בעט איהר מחילה און אז זי וועט זיך לאזן מפייס זיין, בין איך דיר מבטיח, אז דו וועסט האבען קינדער —

- הייליגער רבי, וואו זאל איך זי געהן זיכען, כ׳ווייס דאך נישט וואו זי געפינט זיך און, צווייטענס, זאגען פיל מענשען, אז זי איז שוין געשטארבען— האט נישט אויפגעהערט דער יונגערמאן צו ביטערען.

— ניש־קשה, געה לאז זיך אין דער ווייטער וועלט. נאר למען השם, זאלסט נישט דורכלאזען קיין איין יאריד— האט דער רבי געווארענט און דער יונגערמאן האט שוין מעהר נישט געפרעגט, נאר זיך באלד אוועקגעלאזט אין מרהקים זוכען זיין אמאליגע כלה.

איז ער געגאנגען פון שטאדט צו שטאדט, אויף יעדען יאריד איז ער געוועזן און שוין געהאט אנגעשפארט די עק וועלט.

איינמאל איז ער אנגעקומען אויף א זעהר גרויסען יאריד, אזא יאריד האט ער נאך נישט געזעהן זייט ער וואנדערט ארום: פון אלע פעלקער און אומות העולם, פון אלע מינים חיות און בעשעפענישען. די מענשן זענען געוועזן גאר אנדערע, הויכע ווי ביז צום הימעל; לשונות אהן א שיעור, א גערידער, א געשריי ביז צום טויב ווערען. דער יאריד ציהט זיך אהן א סוף, אזוי, אז דאס אויג קען נישט דערזעהן. פון אלע מיני סחורות איז פארהאנען, שווישטשעט און עס בליצט פון גאלד און בריליאנטען, א געפאק, א געדראנג, אז מ׳קען זיך קוים דורכשטופען, אלע רגע קומען אן פרישע מענשען אהן א שיער, טייל קומען צו פיס און א סך אויף קאטשען און א סך צו רייטען אויף ריזיגע פערד, געשפאנט אין זילבער. אויף טייל ערטער שפילט מוזיק און עס טאנצען פארלעך, ארום שטעהען מאסען מענשען, פאטשען מיט די הענד און שרייען אויס — „מזל־טוב, מזל טוב!“ — אויף פיל ערטער ווידער איז א גרויס געוויין פון קאליקעס, ארימעלייט און אומגליקליכע, וואס ליגען אין די רינשטאקען מיט אויסגעשטרעקטע הענד און בעטען זיך ביי די דורכגעהענדע א נדבה, געהען אדורך פיל מענשען און ווארפן מטבעות מיט געלעכטער און געהען ווייטער.

שטעהט ער אזוי און בעטראכט אלעס און קאן גארנישט אויס׳חידוש־ען זיך. דאס הארץ זאגט איהם, אז נישט אנדערש, נאר דעם דאזיגען יאריד מיינט בעשטימט דער רבי.

ווערט שקיעה צייט, די זון לאזט זיך אראפ. פייער־רויטע בענדער וויקלען ארום דעם גאנצען מארק. אויף די בענדער געהען ארויף מענשען און עס פאהרען ארויף קאשטען, די בלאסקענדיגע רויטע בענדער לייגען זיך איבער׳ן מארק אונטער יעדענס טריט. דער הימעל ברענט אין פלאמען ביי די ראנדען, אויף וועלכע עס הענגען אראפ בליצעדיגע לאנגע שנורען, ווי טחאלזען, זיי לאזען זיך אראפ וואס מעהר און די הויכע מענשען נרייכען אריין מיט די קעפ און זיי ווערען דארט נעלם; די רייכע שררות, אויף וועמען די בענדער שפרייטען זיך אויס, פליהען אין לופטען, די איבריגע קאטשען און רייטערס, וואוהין די בענדער גרייכן ניט, צעפאהרען זיך אזוי מיט א רעש, לויפען איהם פארביי, ער קען זיך נישט אויסדרייען און פאלט שיער נישט אונטער די פערד. אין איין רגע ווערט אלץ אפגעשארט און ס׳ווערט פינסטערליך, פאלט אויף איהם א פחד; ער האט נישט איין בעקאנטען מענש, וואס זאל פערשטעהען זיין לשון און וועמען ער פרעגט, וואו מען געהט דא און דא, ענטפערט איהם נישט קיינעם און יענער לויפט ווייטער מיט גרויס אייליניש, אויכשטעלענדיג אויף א פאר ביסטערע אויגען.

איז ער געפאלען צו דער ערד און געוויינט מיט גרויס שברת הלב. פלוצלינג זעהט ער, ווי ס׳פאהרט א שענע קאטש, וואו ס׳זיצען א בחור מיט א בתולה און ביידע לאכען זיי צו איהם. איז ער אויפגעשטאנען פון דער ערד, ווייל ס׳האט זיך איהם געדאכטען, אז זיי רופען איהם.

(ענדע קומט)

ראדאמער פאליטישע בריוועלעך.

(קליינער פעליעטאן)

אל כבוד ידידי היקר כש״ת מו״ה ר׳ משה מרדכי קאפ־דרעהער וכי׳ וכי׳.

ווי דו זעהסט, ידידי היקר, האב איך מיך דערווארט אויף א גוטע־צייט צו קענען דיר ענטפערען אויף דיין בריוועל צו מיר, אין וועלכען די פרעגסט מיך אן, וואס עס הערט זיך אין אונזער יודישען ראדאם. מילא קודם כל שרייב איך דיר, אז אונזער היימיש פארלאמענט׳ל, כ׳מיין די יודישע גמינע, ארבייט אויף אלע כלים. ביי דער קלענסטער פראגע בראכען אויס פייערדיגע דעבאטען און מ׳ווערט גארנישט פצרטיג. די פרעגסט מיך מכח די לעצטע שליאכטען צווישען די טלומטר׳דיגע מדינות: בולגאריען און גריכענלאנד, שרייב איך דיר, אז יענע שליאכטען זענען נישט ווערט א שמעק טאבאק און באמנות א גארנישט אקעגען די שטורמישע שליאכטען אין דער היגער יודישער גמינע.

אויף דער לעצטער זיצונג פון קהלה־ראט איז ביים בעטראכטען די פראגע צי אין גמינע־לאקאל זאל זיין ערלויבט אויפצוהענגען א נאציאנאל־פאנד־פושקע, ענטשטאנען א פייערדיגע מחלוקה צווישען די ציוניסטישע און ארטאדאקסישע פראקציעס.

מען האט בעשיינפערליך געפיהלט, ווי די לופט איז אנגעפולט מיט פילווער און שוועבעל, אט, אט נאר אויפצורייסן. אילטומאטיווע נאטן־אויסטוישען זענען געפלויגען הין און צוריק און אין די קולוארען פון גמינע־פארלאמענט זענען ארומגעלאפען די זשורנאליסטען און די צייטונגס־מענשען און מיט דער גרעסטער שפאנונג געווארט אויף דער היסטארישער מינוט, צי עס וועט ערקלערט ווערען קריעג. מיך אליין האט ארומגענומען א ציטערניש און א אימה דיגע פלאטערניש. עפיס א קלייניגקייט מיינסטו, א מלחמה, אט ערשט האט מען קוים צונויפגעפיהרט חתן־כלה, מ׳מיין דעם דייטש מיט׳ן פראנצויז און ענגלענדער עט קאמפ. קייז לאקארנא, און ס׳איז ממש געשעהן סיעתא דשמיא, וואס איז געלונגען זיי אויסצוגלייכען און צו פערזיכערען אזוי נאך דעם שלום אין אייראפע, און דא זאל נאך דעם אלעם אויף סניי אויסברעכען אין דער ראדאמער יודישע גמינע א פרישע מלחמה. וואס זאל ווידער פערחמארען די פאליטישע האריזאנטען אין אייראפע!

איך האב די גאנצע צייט פון דער קריטישער נאכט, אין דער גמינע, געהאלטען אין איין טעלעפאנירען צום פעלקער־בונד און איבערהויפט צום אויסערן מיניסטעריום קיין בערלין. איך האב נישט גערוהט און מרעיש עולמות געוועזן: — פאניע שטרעזעמאן, דער וועלט־שלום איז ווידער אין געפאהר־מאדאם פעלקער־בונד, שיקט למען השם וואס שנעלער ארויס א עקספעדיציע אויסצופארשען דעם „בונט“ אין דער יודישער גמינע אין ראדאם. ס׳בריינגט א פייער, די ארטאדאקסישע דעמאקראטיע איז שטארק כנגר און ווייל נישט אריינלאזען די פושקע פון נאציאנאל־פאנד, ווייל אזוי נאך זאגט זי וועט צוקומען נאך א מלוכה און ס׳וועט ווידער ברויכען געענדערט ווערען די וועלט־מאפע און דאס קען צופיהרען צו נייע מלחמות און בלוט־פערגיסונגען. געדענקט און איילט מיט הילף, אז נישט איז קאפוט מיט לאקארנא. —

און וואס זאגסטו, ידידי, האב איך דען נישט גלייך געטוהן? איז עס טאקי נישט א רציחה, מ׳זאל געהן אויפהענגען א נאציאנאל־פאנד־פושקע אין א יודישע גמינע אין דאדורך וועלען אויסקויפען ארץ ישראל און בעשאפען א יודישע מדינה און דערמיט וועלען בעלצסטיגען דעם פעלקער בונד, וואס האט נעבעך אזוי פיל מיה אויסגעלעגט, איידער זי האט איינגעשטעלט שלום צווישען דער פעלקער־משפחה און דא גאר־דיר א פרישע מלוכה, געגען וועלכער די אראבער זענען בפירוש כנגד. און ס׳קען חס ושלום קימען צו

וואס הערט זיך אין ראדאם.

שטורמישע זיצונג פון קהלה-ראט

דער ראט ווייסט נישט פון די לעצטע קאנקורסען וואס די גמינע — פערוואלטונג גיעט ארויס.

נאך א לענגערע הפסקה איז דעם פאריגען שבת-צו-נאכט זיך צונויפגעקומען אויף א זיצונג דער ראט פון דער קהלה. נאכדעם ווי דער פארזיצענדער ה' פרענקעל ליינט פאר דעם טאג-ארדנונג, וועלכער בעשטעהט בסך הכל פון צוועלף פונקטען. נעמט דאס ווארט ה' פישמאן, וועלכער קריטיקירט די פערוואלטונג דערפאר, וואס זי האט נישט פארגעשטעלט פאר'ן ראט דעם בעריכט פון איהר טהעטיגקייט, ווי עס פראקטיקירט זיך שטענדיג בעת דער ראט קומט זיך צענויף, כדי צו בעשטעטיגען די אנגענומענע בעשלוסען דורך דער פערוואלטונג. ה' פישמאן שטעלט זיך אב דערויף, וואס מ'האט דעם קאנקורס וועגען אויפנעמען נייע שוחטים נישט פריהער פארגעשטעלט פאר'ן ראט, נאר די פערוואלטונג האט עס אויסגעפיהרט אויף אייגענער אחריות ה' פישמאן פרעגט, פאר וואס פאר א יאהרען, ווען ס'האט זיך געהאנדעלט וועגען א קאנקורס אויף א רב און גמינע-סעקרעטאר, האט די פערוואלטונג צוגעשטעלט די קאנקורסען דעם ראט צו אקצעפטירען און דאס היינטיגע מאהל ביי די שוחטים, האט די פערוואלטונג נישט געפונען פאר נויטיג דאס צו טוהן. פון ראש השנה אן, זאגט ה' פישמאן, האט די גמינע-פערוואלטונג געלעזען פערשידענע פראגען בנוגע שוחטים און מורה הוראות און פון דעם אלץ איז נישט צוגעשטעלט געווארען קיין שום בעריכט דעם ראט. ה' פישמאן פיהרט אויס, אז אזא טאקטיק איז נישט יורידיש אויסגעהאלטען און ער טראגט אריין 2 פארשלאגן 1) זאל די פערוואלטונג אויפגעפאדערט ווערען פארצושטעלן א בעריכט פאר'ן ראט פון איהר טהעטיגקייט פאר דער גאנצער צייט און 2) אז ווי לאנג דער ראט וועט דעם שוחטים-קאנקורס נישט בעשטעטיגען, האט ער נישט קיין שום יורידישע קראפט. דאן נעמט דאס ווארט דער פרעזעס פון דער פערוואלטונג ה' קעניגסבערג, וועלכער ערקלערט, אז צוליב דעם, וואס א מיטגליעד פון ראט האט זיך ערלויבט בעליידיגענדיג אויסצודריקען אויף דער פערוואלטונג און דער ראט האט דערויף נישט רעאגירט, דערפאר ציהט ער די קאנסעקווענצען און

אלס פראטעסט פערלאזט ה' קעניגסבערג די זיצונג

דא מישט זיך אריין דער פרעזעס ה' פרענקעל, וועלכער ערקלערט, אז די ווערטער פון ה' פישמאן ענטהאלטען נישט אין זיך קיין שום בעליידיגונג און דעריבער בעטראכט ה' פרענקעל דאס פערלאזען פון ה' קעניגסבערג די זיצונג פאר נישט ראציאנעל און אויסגעהאלטען. אבער גישט קוקענדיג דערויף האט ה' קעניגסבערג פערלאזט די זיצונג.

גלייך נאך דעם אינצידענט טרעט דער ראט ווייטער צו, צו בעטראכטען די ווייטערדיגע פונקטען פון סדר-היום, ה' פרענקעל גיעט אן א בעריכט אין נאמען פון פרעזידיום, אז

אויפ'ן ארט פון אבטרעטענדען דאזאר ה' חיים ניימאן געהט אריין ה' אלי טענענבוים,

וועלכער דארף אבער נאך געבען זיין הסכמה, צי ער נעמט אן דעם מאנדאט. ס'ווערט בעשלאסען צו נעמען א אבצאהל פון חתונה-אקטען לויט פערשידענע קלאסען, פון 2 ביז 150 זלאטעס. נאכדעם ווערען בעטראכט דורכ'ן ראט די ענטפערס פון דער פערוואלטונג אויף די פון לאנג אריינגעטראגענע אינטערפעלאציעס, וועלכע דער ראט האט איבערגעגעבען זיינער צייט דער פערוואלטונג זיי צובעטראכטען. אזוי למשל איז מיט א געוויסע צייט צוריק אריינגעטראגען געווארען דורכ'ן ה' פישמאן א אינטערפעלאציע, וועלכע פרעגט, וואסערע רעפארמען עס זענען איינגעפיהרט געווארען אין דער תלמוד תורה, כחמת ביים בעשטימען א סובסידיע [פון 8000 זל. פאר דער ת"ת, איז אנגענומען געווארען צו געבען די דערמאנטע סומע נאר בתנאי, אז צווישען אנדערע למודים פון ת"ת. זאל אויך איינגעפיהרט ווערען צו לערנען יודישע געשיכטע און תנ"ך לויט דער מאדערנער אויפפאסונג. באם אבער ווי דאס איז נאך נישט פערווירקליכט געווארען, ווערט געפאדערט אין דער אינטערפעלאציע אבצושטעלען דאס אויסצאהלען די רעשט פון דער סובסידיע. דער ענטפער פון דער פערוואלטונג, אז צוליב דעם, וואס דער פראטאקאל פון די רעפא-מאציע איז נישטא און דערפאר איז דאס אלץ נאך נישט איינגעפיהרט געווארען — ווערט נישט גענומען צום קענטניס און דורך דער מעהרהייט אבגעווארפען. ה' ווינטרויב ערקלערט, אז די רעפארמען וועלען אין קורצען איינגעפיהרט ווערן. די פארשטעהער פון דער ארטאדאקסישער פראקציע טראגען אריין א פארשלאג, אז

צוליב דער אבוועזענהייט פון פערוואלטונגס-פרעזעס ה' קעניגסבערג זאל מען שליסען די זיצונג.

דערויף ענטפערט דער פרעזעס, ה' פרענקעל, וועלכער זאגט, אז אזעלכע פארשלאגען טערארויזירען די ראט-זיצונגען און שטערען די ארבייט. ער וועט דעריבער אננעמען די שטרענגסטע מיטלען און נישט דערלאזען איגנארירען די טהעטיגקייט פון ראט. עס ענטשטעהט א שטיקעל טומעל און נאכהער ווי ה' פרענקעל פערזיכערט, אז דער פארשלאג פון די ארטאדאקסישע פארשטעהער וועט בעשטעלט ווערען צו דער אבשטימונג נאכ'ן אויסשעפען דעם דריטען פונקט, ווערט די זיצונג פארטגעזעצט. דאן ווערט בעטראכט דער ענטפער פון די פערוואלטונג וואס שייך דער ערעפנונג פון א פאוושעכני שולע פאר יודישע קינדער. ה' פישמאן גיט איבער, אז מיט א געוויסע צייט צוריק, האט זיך די יודישע גמינע געווענדעט צום מאגיסטראט, וועגען עפנען א פאוושעכני שולע ספעציעל פאר יודישע קינדער, אויף וואס דער מאגיסטראט האט געענטפערט, אז די יודישע גמינע זאל זעהן צו פערשאפען א לאקאל פאר די דערמאנטע שולע, און דערביי אנגעוויזען, אז אויף דער שפאציר גאס נומער 4 נאהנט פון דער ביז אהעריגער פאוושעכני שולע, פערנעמט א דירה א געוויסע פרוי שטערען, וועמען די גמינע זאל אבגעבען א צווייטע וואהנונג און דארט עפנען א פאוושעכני שולע פאר יודישע קינדער פאר א צאהל פון 230. דערביי איז זיך דער מאגיסטראט מתחייב אויסצוהאלטען דעם לעהרער-פערסאנאל, וואס זאל בעשטעהען פון בלויז יודען. ס'ווערט אנגענומען א רעזאלוציע ביי וועלכע עס שטימען אויך מיט די ארטאדאקסישע פארשטעהער, אז מען זאל בעאויפטראגען די גמינע-פערוואלטונג, זי זאל זיך ווענדען אין דער געהעריגע אינסטאנצען וועגען עפנען א בעזונדערע שטאדטישע פאלקס-שולע פאר יודישע קינדער. ס'ווערט אויך איינשטימיגג אנגענומען אויסצוצאהלען די גימנאזיעס פון „פשיאטשול ווידזי" א גרעסערע סומע פון דער סובסידיע 7,000 זל.

נאכ'ן בעטראכטען פערשידענע אנדערע ענינים, ווי דאס נומערירען די מצבות אויפ'ן בית עולם, אויפשטעלען דארט א וואַרטע-זאהל. אראבנעמען דעם אבצאהל פון שפיטאל-אבצאלונגען, בעשטעטיגען אפיציעל די שחיטה ביז ניי-יאהר, און אויך וועגען צוטיילען מורה הוראות קיין יעדלינסק און וויערזשבי-צע—ווערט אריינגעטראגען 2 אינטערפעלאציעס פערזעהען מיט 8 אונטערשריפטען. אין איינע אינטערפעלאציע ווערט פערלאנגט אויפצוהענגען אויף א אנגעזעהען ארט אין קהלה-ביורא א פושקע פון נאציאנאל פאנד. אין דער אונטערפעלאציע ווערט דערמאנט, דאס וועגען זעלבען ענין, האט א דעלעגאציע פון נאציאנאל-פאנד געהאט שוין זיינער צייט זיך געווענדעט צום פרעזעס פון דער פערוואלטונג, ה' קעניגסבערג, וועלכער האט זיך אבגעזאגט דערפון. די צווייטע אינטערפעלאציע פרעגט, פאר וואס ווערען די פראטאקאלען - ביכער

שפיכת דמים, און די וועלט זאל ווידער זיך טונקען אין בלוט?

איך פערשטעה נישט די ציוניסטען וואס זיי מיינען מיט זיך, צי איז די וועלט הפקר? וואס הייסט דאס אזעלכעס צו געהן און פערלאנגען, אז מען זאל אויפהענגען א נאציאנאל-פאנד-פושקע אין א יודישע גמינע ס'זאל דארט אריינפאלען יודישע גראשענס, און דערנאך זאל מען מיט זיי האבען אויסצוקויפען ערד אין יודישען לאנד און אזוי נאך פערדרעהען א קאפ דעם פעלקער-בונד, ער זאל זיי אויך אריינעמען אין דער חברותא פון אלע פעלקער און פעלקערלעך.

אדרבה, וואס זאגסטו ידידי, איז עס נישט די גרעסטע עולה, הא?

דאס מאהל בין איך מקצר און וועל דיר בקרוב שרייבען נאך א בריוועלע וואס מיר טהוען דא אויף.

ממני ידידך

ר' מענדעלי.

פון דער גמינע נישט געפיהרט אַ חוץ פויליש אויך אין דער העברעאישער און יודישע שפראַכען, לויט דעם אָבמאַך פון די פראַקציע.

די אָרטאָדאָקסישע פּאָרשטעהער פערלאָזען די זיצונג.

נאכ'ן איבערליינען די אינטערפע־לאַציעס פאָדערען די אָרטאָדאָקסישע פאָרשטעהער צום צווייטען מאָהל צו שטעלען דעם פאָרשלאַג וועגען איבע־רייסען די זיצונג. דאָס ווערט פון דער גרעססערע מערהייט אָבגוואָרפען און דאַן פערלאָזען די פאָרשטעהער פון דער ארטאָדאָקסישע פראַקציע די זיצונג. דער פאָרשטעהער פון די האַנדווערקער ה' ראזענבוים פראָטעסטירט און רופט אויס אַז אַזאַ דעמאָנסטראַטיווער אַרויס־טריט מצד די אָרטאָדאָקסישע פּאָרשטע־הער פאראַליזירט די ארבייט פון ראַט פאר וואָס די אַחריות וועלען טראָגען די זעלבע גמינע־פאָרשטעהער מיט זייער פרעזעס ה' קעניגסבערג.

צוליב דעם, וואָס ס'איז נישט געוועזן קיין קווארום וועלען די אינטערפעלאציעס בעטראַכט ווערן אויף דער קומענדיגער ראַט־זיצונג, וואָס קומט פאר היינטיגען שבת־צונאַכט.

אויטאָמאָביל מיט פאַסאזשירען אויפ'ן פּלאַץ דריטער מאי, דעם פאָריגען זונ־טאַג — שיער נישט צובראָכעןביידע פיס. דער שאָפער פון אויטאָ איז אַנ־שטאָט אריבערצופאָהרען איבער דעם געזונטען טהייל פון איהר קערפער, אריבער מיט זיין שווערע משא איבער איהרע פיס, וועלכע זענען דורך אַ גליקליכען פאַל ארויס גאַנצערהייד.

ס'איז פשוט א נס געשעהן, וואָס די גבור'טע, מארטע פאַרא, איז אַרויס מיט גאַנצע פיס. ס'האָט שוין קיין סך נישט געפעהלט, אַז מאַרטא פאררא זאָל האָ־בען דאָס זעלבע גליק, וואָס זישע ברייטבארד האט געהאָט אין ראַדאָם.

א שעהן פנים וואלט ראדאָם געהאַט. די וועלט וואָלט מיט רעכט געקוקט אויף אונז ווי אויף אמת'ע מזיקים...

די עקספערימענטען, וואָס פרוי פאַררא האָט געוויזען אין „ראָזמאַי־טאָשטשי” האָבען ממש בעוואונדערט דאָס פובליקום. זי האָט געבויגען שטאַ־בעס אייזען מיט די צייהן און געהוי־בען אויפ'ן האַרץ אַזעלכע ריעזיגע שטיינער, וואָס צעהן שטאַרקע מענשען זענען קוים אין שטאַנד געווען אַרויפ־צולייגען זיי אויף איהר האַרץ.

אַ פדיון הבן פון אַ קינד, וואָס איז שוין 16 יאָהר טוידט.

דאָס געשטאָלט פון טוידטען קינד בעווייזט זיך פאַר'ן פאָטער אין חלום און אויף דער וואהר — דער פאָטער קען נישט רוהען אין ער דערמאָנט זיך, אַז ער האָט נישט אויסגע־לייזט דאָס טוידטע קינד, וואָס איז געווען אַ בכור — דער פדיון הבן פאָרגעקומען היינטיגע וואָך.

מיט 16 יאהר צוריק איז ביי איינעם א געוויסען י. ב. געבוירען געוואָרען א יונגעלע, א ערשטלינג, דער טאַטע פון קינד וואָלט, פערשטעהט זיך, מקיים געווען די מצוה פון פדיון הבן און זיין קינד אויסגעלייזט לויט'ן דין פון א בכור, היות ווי דאס געבוירענע קינד איז אין עטליכע טעג שלאַף געוואָרען און מען האט עס נישט געקענט מל'ע זיין צו דער ריכטיגער צייט, איז ממילא אויך נישט פארגעקומען דער פדיון הבן. אין עטליכע וואָכען ארום איז דאס קינד געשטארבען און צוליב פערשידע־נע סבות האט דער פאטער נישט אָויס־געלייזט דאס קינד, ווען ס'האט נאך געלעבט. פון דאמאלס אן איז אוועק 16 יאהר און לעצטענס מיט עטליכע חדשים צוריק, איז דעם פאטער בעפאַ־לען עפעס א אימה. אין סאר זיינע אויגען האט גענומען כסדר שוועבען דאס געשטאלט פון זיין טוידט קינד. איינמאהל בשעת דער זעלבער איז ארויסגעגאנגען 12 א זייגער ביי־נאַכט אויפן הויף האט ער עפעס דערהערט א שטארק גערודער און באלד האט זיך פאר איהם פארגעשטעלט דאס בילד פון זיין קינד אזוי בולט, ווי ער וואלט עס געזעהן לעבעדיגערהייד. י. ב. איז שוין אויפן הויף לאנג נישט פערבלי־בען און א איבערגעשראקענער איז ער גלייך אריין צו זיך אין שטוב, וואו ער האט זיך געזעצט צום טיש און גענומען אריינקוקען אין א ספר, אבער דא איז ער נאך נאך מעהר געוואָרען נעצתומם: דאס ספר וואס ער האט גענו־מען אריינצוקוקען, איז פונקט געווען א קיצור שלחן ערוך און ביים ערשטען מיש האט ער אויפגעבלעטערט דעם דין פון פדיון הבן. י. ב. איז געוואָרען שטארק אינרוהיג און בעת זיין שווער איז געקומען צו איהם, האט ער איהם אָלץ מגלה געווען און פאר איהם דער־צעהלט, אז ער לעבט לעצטענס איבער שרעקליכען טעג און איהם דאכט זיך, ווי דאס געשטארבענע קינד מאהנט איהם, ער זאל עס אויסלייזען און מקיים זיין די מצוה פון פדיון הבן.

לויט דעם שווער'ס עצה, איז ער אַוועק פרעגען א שאלה ביים קוויפער רב, וועלכער האָט איהם געהייסען קו־מען צו מאָרגענס און דאַן איהם גע־זאָגט, אז על פי דין איז ער מחויב אויסצולייזען דאָס קינד. י. ב. האָט תיכף געפאָלגט און היינטיגע וואָך איז פאָרגעקומען דער פדיון הבן. עט־ליכע מנינים יודען האָבען געטרינקען בראָנפען און דער פאָטער האָט אויסגע־לייזט זיין טוידט קינד, וואָס איז גע־שטאָרבען כיט 16 יאָהר צוריק, מיט 5 זילבערנע רובעל.

די קאָנקורענטקע פון זישע ברייטבאַרד, מאַרטאַ פּאַרראַ שיער נישט צעבראָכען ביי־דע פיס אין ראַדאָם.

די וועלט־בעריהמטע גבור'טע, פרוי מאַרטא פּאַררא פון וויען, האָט בשעת אויספיהרען דעם עקספערימענט ביים לאָזען אַריבערפאָהרען איבער זיך א

וואַהלען אין סוחרים—פעראיין

היינטיגען שבת־צו־נאַכט קומט פאָר אין סוחרים־פעראיין די יעהרליכע אַל־געמיינע בעריכט'ס—פערזאַמלונג, אויף וועלכער ס'וועלען געוועהלט ווערען 3 מיטגליעדער אין דער פערוואַלטונג, 4 מיטגליעדער אין אויפזיכט'ס—ראַט, 4 מיטגליעדער אין שיעד'ס—געריכט און 3 מיטגליעדער אין דער רעוויזיאָנס־קאָמיסיע.

פ ו ן א " י. א מ ט.

היינטיגע וואך איז היגען פאלעסטי־נא—אמט פארגעקומען א קוואליפיקאצ־יע—זיצונג איבער אלע עולים מיט דער בעטייליגונג פון צענטראלען א"י.־אַמט דעלעגאַט פון ווארשא ה' ראזענשטיין.

צו דער קאנטראל זענען געשטאנען בערך 200 פערזאהן פון ראדאם און אומגעגענד. די נעמען פון די בעשטע־טיגטע וועלן מיר ברענגען אין נעכסטן נומער.

געזעגענונג'ס־פאָרשטעלונגען פון דער יודישער טרופּע

די לעצטע דריי געזעגנונג'ס־פאָר־שטעלונגען פון די יודישע טרופּע אין דער פאָריגע וואָך, האָבען זיך אין אַלגעמיין אויסגעצייכענט. די אַרטיסטען פון זייער זייט האָבען זיך בעמיהט מיט אַלע זייערע כחות צושטעלן אַ שע־נערען רעפּערטואַר און דאָס יודישע טעאָטער־פּובליקום האָט פון זיין זייט צאָהלרייך בעזוכט די פאָרשטעלונגען און זיך וואַרים געזעגענט מיט די יו־דישע אַרטיסטען. אויפ'ן לעצטן אָוועגד האָט צום שלוס געהאַלטען אַ פאָר ריה־רענדע ווערטער דער אַרטיסט ה' ביאַלקאָוויטש, וועלכער האָט געגנוי אי־בערגעגעבען פאַר'ן טעאָטער־עולם אַלע איינצעלהייטען פונ'ם שווערען וואַנדער־לעבען פון יודישען אַרטיסט און בעזונדערס פון דער טרופּע, וואָס איז געשטאַנען אַ לענגערע צייט אין ראַ־דאָם. ה' ביאַלקאָוויטש בעקלאָגט זיך נישט אויף ראַדאָם, ווייל סוף כל סוף האָט דער היגער יודישער עולם אָנגע־הויבען געהן אין יידישען טעאָטער, נור די סבה פון אַוועקפאָהרען איז דאָס, וואָס דער קאָנטראַקט פון דער טרופּע מיט'ן טעאָטער־דירעקטאָר פון „ראָזמאַיטאָשטשי” ה' גאַרטשינסקי, האָט זיך געענדיגט.

די טרופּע פערדינט באמת א וואַרי־מען „זייט־געזונד” פאַר דעם יודישען וואָרט, וואָס זי האט דעמאנסטרירט און געלאזט הערען אויף די ברעטער פון טעאָטער „ראזמאיטאשטשי” אין משך פון דריי מאנאטען.

ס'איז פונדעסטוועגען נישט אויסגע־שלאָסען די מעגליכקייט, אז די טרופּע זאל בעגייען דעם ווינטער־סעזאהן און אין דער קורצסטער צייט קומען קיין ראדאם מיט פרישע, אנגעזעהענע אר־טיסטישע כוחות.

קורסען פאַר טענץ און פלאַסטיק

דער לאַנגיעהריגער לעהרער און געוו. באַלעט מייסטער פון וואַרשאווער טעאַטערס, בעט אונז מודיע צו זיין, אז פאַר דער יודישער קליענטעלע האָט ער ספּעציעל איינגעאָרדענט קורסען אין די לאָקאַלען פון טעאַטער „ראָז־מאַיטאָשטשי” און האָטעל „אייראָ—פּעיסקי”.

קעלצער אבטיילונג.

וואס פערלאנגען מיר פון קעלצער סוחרים-פעראיין? *)

איינינגע זעהר וויכטיגע און פעראנטווארטליכע קעלצער יודישע אינסטיטוציעס לעגען מעהר אכט אויף זייער אויסערליכער דעקאראטיווער זייט, ווי אויף זייער אינערליך—פעראנטווארטליכע טהעטיגקייט. אזוי צ. ב. האט זיך אויסגעדריקט, אין א אינטערוויאו מיט אונזערס א מיט־ארבייטער, דער פרעזעס פון דער פערוואלטונג פון דער קעלצער יודישע גמינע, ה׳ רייזמאן. אויף דער פראגע פון אונזער מיטארבייטער—וואס האט אויפגעטוהן די נייע פערוואלטונג פון דער אידישער גמינע אין קעלץ–האט דער פרעזעס ה׳ ר. דאן געענטפערט—מען האט רעמאנטירט דעם לאקאל פון דער גמינע, געקויפט טישלעך און שטוהלען און געזארגט פאר דעם, אז דער לאקאל און דאס ביורא זאלען האבען א עסטעטישען געשמאק.

די פערוואלטונג פון קעלצער סוחרים פעראיין, ווייזט אויס, שטעהט אויך אויף דעם זעלבען שטאנדפונקט: מען מוז האבן א שענעם לאקאל א שיינעס ביורא, א שעהנעם בעצמטען-פערסאנאל --ס׳זאל מאכען א איינדרוק. און דאס איז טאקי געשעהן, דער לאקאל איז א שעהנער און דאס ביורא געהט זיך אויך מיט, נאר צו האט די פערוואלטונג ערפיהלט איהר חוב בנוגע די קעלצער סוחרים און צי פערשטעהט יעדער מיטגליד פון דער פערוואלטונג זיין אויפגאבע און פעראנטווארטליכקייט? דאס איז א גרויסע פראגע.

איך וויל דא נישט שרייבען וועגען דער טהעטיגקייט פון דער פערוואלטונג אין אלגעמיין, ווייל ס׳וואלט פערנומען צו פיעל פלאץ און צייט, נאר איך וויל דא אנווייזען, אז די פערוואלטונג האט נישט ערפילט איהרע עלעמענטארסטע אויפגאבען פאר די קעלצער סוחרים.

בעפאר אלעם מוז אנגעוויזען ווערען, אז די פערוואלטונג האט נישט געפינען פאר נויטיג צו אנגאזשירען א פאכמאן א יוריסט, וועלכער זאל זיין לייטער פון ביורא און יעדער רעקורס-ביטע קענען בעגרינדען מיט זאכליכע און לאגישע מאטיוען און נישט אלע רעקורסען שרייבען מיט איין נוסח, וואס מאכט נישט דעם געהעריגען איינדרוק. דער זעלבער יוריסט וואלט אויך געקענט ערטיילען עצות און אנווייזונגען אומזיסט.

פיעל סוחרים קומען נישט פרעגען, ווייל זיי ווייסען, אז סהאט נישט ווער צו ענטפערען. דער זעלבער יוריסט, וואלט זיך אויך פערנומען מיט שרייבען, אדער רעדאגירען רעקורסען. דער יעצטיגער סיסטעם פון ערלעדיגען רעקורסען איז נישט דערלאזבאר. אזעלכע רעקורסען קאן זיך יעדער זעלבסט אנשרייבען און דארף נישט אנקומען אין די פאר אונז „זארגענדע“ אינסטיטוציע. רעקורסען דארפען אויך געשריבען ווערען אומזיסט, ווייל יעדער סוחר צאהלט דאך חודש-געלד און מען דארף דאך איהם עפיס פאר דעם געלד געבען. אויב פאר געלד, בעקומט מען דאך פריוואט פאר 1 זלאטע און אויך פאר 50 גראשען און אין סוחרים פעראיין פערלאנגט מען פאר א רעקורס 2 זלאטעס. דער שרייבער פון די שורות איז געוועזען אנוועזענד אין סוחרים-פעראיין ווי מען האט געשריבען א רעקורס פאר 2 פרויען, פרעמדע, וועלכע זענען געקומען ספעציעל אין סוחרים-פעראיין, מען זאל פאר זיי שרייבען א רעקורס, מיינענדיג דאס אויב דער רעקורס וועט זיין אין סוחרים-פעראיין געשריבען וועלען זיי גלייך געהאלפען ווערען און דארט אין סוחרים־פעראיין האט מען פון זיי פערלאנגט 5 זלאטעס.

די פערוואלטינג קומט אויך נישט אין קאנטאקט מיט די סוחרים, מאכט זיי ניסט בעקאנט די טערמינען פון די בעזונדערע שטייערען, מעלדעט זיי נישט די טערמינען פון רעקורסען און אויך, וועלכע שטייערען קענען צולעגט ווערען אויף ראטעס. דאס איז אין יעצטיגען מאמענט זעהר וויכטיג פאר סוחרים. האבענדיג א לאקאלע צייטונג קאנען אלע קאמוניקאטען געגעבען ווערען אין דער צייטונג, און נישט קוקענדיג, וואס די מיטארבייטער האבען זיך שוין נישט איינמאהל געבעטען, מען זאל אלע מעלדונגען געבען אין דער צייטונג, פאר וועלכע די רעדאקציע וועט גערן אבגעבען א ארט, האט נאך די פערוואלטונג נישט בעגערט צוצושיקען א קאמוניקאט, דאגעגען זעהען מיר אז דער ראדאמער סוחרים-פעראיין מעלדעט יא זיינע מיטגלידער וועגען די טערמינען פון שטייערען.

עס דערנעהנטערט זיך די צייט פון אויסקויפען פאטענטען און ס׳מוז אונטערגעשטראכען ווערען, אז ס׳איז נישט ריכטיג דער אבצאהל פאר דעם סוחרים-פעראיין ביים אויסקויפען פאטענטען אין סוחרים-פעראיין ד. ה. פשוט פאר די טובה וואס דער סוחר האט, אז ער דארף נישט געהן אין „אורזשאנד סקארבאווי“ נאך א פאטענט און בעקומט עס אין סוחרים־פעראיין מוז ער אבצאהלען א געוויסע סומע לטובת דעם לעצטען, חאטש נישט קיין גרויסע, דאך עפיס. צי איז אזא האנדלונג בערעכטיגט? פאר וואס זאל דער סוחרים-פעראיין נעמען בעצאהלט פאר פאטענטען, צעננקעס א. ד. גל. יעדער סוחר צאהלט דאך חודש־געלד און אויב ער מוז פאר יעדע טובה בעזונדער בעצאהלען צו וואס צאהלען חודש-געלד? דאס מוז די פערוואלטונג נעמען אין אכט, אז רעקורסען מוזען געשריבען ווערען אומזיסט. דאס זעלבע איז אויך ביי פאטענטען, צעננקעס א. ד. גל.

ס׳איז אויך נישט ריכטיג געווען די האנדלונג בעת דעם צוזאמענפאהר, פערלאנגענדיג פון מיטגלידער פאר איינטריט אויף די רעפעראטען פון די ה"ה סענ. טרוסקער און דעפ. ווישליצקי, א זלאטע. די סוחרים, וועלכע בענגען נאך א טרייסט-ווארט, ווילען הערען, וואס זאגען די פיהרער אונזערע אין אזא שלעכטע צייט, לאזט מען נישט אריין אין לאקאל פון סוחרים-פעראיין, נאר מען וויל א זלאטע. די רעפעראטען האבען געדארפט פארקומען אין א גרעסערען לאקאל און דער איינטריט האט געדארפען זיין פריי פאר יעדען.

אזעלכע זאכען דארפען מעהר נישט האבען קיין ארט און מען מוז די סוחרים מיטגליעדער עפעס געבען, אויב איהר פערלאנגט פון זיי חודש-געלד, מוזט איהר האבען געגען זיי געוויסע פערפליכטונגען און נישט פאר יעדע קלייניגקייט פערלאנגען געלד. אויב מיר בעצאהלען פאר יעדע קלייניגקייט, וואס האבען מיר פון סוחרים - פעראיין?

קעלץ — מ. ג—ן

*) ס׳וואלט זעהר וואונשענסווערטה געווען, דער סוחרים - פעראיין אין קעלץ זאל אויף דעם אויבענגעבראכטען ארטיקעל געבען א ערקלערונג, פאר וועלכען מיר גיבען אן א חשוב׳ען ארט.
רעדאקציע.

איך געה אין קינא „פענאמען“!

(מאנאלאג)

וואס זאל איך טהון, איך בין א שטארקער ליב־האבער אויף קינא, קיין אנדערע זאכען ווילען מיך נישט, אזא מענש בין איך שוין, אין יודישען טעאטער קען איך נישט געהן, ערשטענס, מעהר ווי איין זלאטע אויף גאלעריע קען איך נישט אויסגעבען, און וואפערע פערגעניגען האט מען שוין מ׳שטיינס געזאגט, אז מען געהט אויף גאלעריע. הערען, הערט מען קיין ווארט נישט, און ווי אזוי זאל מען דען הערען? איינער לאכט, א צווייטער שרייט, א דריטער נעהמט זיך גאר מיט באניעס, קנאקט און סמאטשקעט מיט די ליפען, און סאפעט מיט דער נאז, און צום סוף, נאך די פארשטעלונג, שטעלט זיך אוועק איינער פון די ארטיסטען, און האלט א גאנצען ספיטש. אין אנפאנג רעדט ער זעהר לייטיש; חשוב׳ע גאלעריע — ווענדעט ער זיך צו אונז, און דערנאך הויבט ער אן זידלען — שקצים, לאבוסעס, שרייט ער הויך, — אזוי פיהרט מען זיך אויף אין א יודיש טעאטער? ווי איז דרך ארץ? און זידלען קען זיי שוין איינמאל, געשל-פענע פיסקעלעך האבען זיי, דאס לערנען זיי זיך אויס אין די יודישע אפערעטקעס, ווייל דארט ווערט א סך געזידעלט, פערשטעהט איהר מיך... נור איינמאל זעהט איהר, האב איך יא געהאט די זכיה צו זיצען די ערשטע רייהע „קזשעסלע“, נור ווייסט איהר וואפערען סוף כ׳האב געהאט? כ׳האב געמוזט ארויסגעהן אין מיטען שפילען. א! איהר לאכט, איהר מיינט אודאי מען האט מיך געמוזט ארויפבעטען פון פלאץ, ווייל כ׳האב קיין בילעט נישט געהאט, אמת טאקי קיין בילעט האב איך נישט געהאט, נור איך בין אליין ארויס פון טעאטער, כ׳האב נישט געקענט צוזעהן; ווי דער גראף אויף דער סצענע איז געגאנגען אויסגעדרייטע

וואס הערט זיך אין קעלץ

פון שטאנד—געריכט

היינטיגען דינסטאג איז אין היגען קרייז-געריכט בעטראכט געווארען דער פראצעס איבער די 11 ארעסטאנטען, וועלכע האבען גענומען א אנטייל אין בונט אין שווענטא קזשיסקער קרימינאל.

זיי ווערען בעשולדיגט אין דער-הרג'ענען דעם טורמע-וועכטער כזשאנסטאווסקי. אלס פערטיידיגער טרעטען ארויס 6 אדוואקאטען, וועלכע ווערען צוגעטיילט פון געריכט אינסטאנץ. די פערהאנדלונג האט זיך פערצויגען ביז 2 ביינאכט.

דער אורטהייל ווערט ארויסגעטראגען מיטוואך דעם 4־ען ה. ח. לויט וועלכען דער ארעסטאנט וולאדיסלאוו פאטשטא ווערט פעראורטיילט צום טויט, 8 ארעסטירטע אויף אייביגע טורמע, 2 ארעסטירטע ווערען פרייגעשפראכען.

דער צום טויט־פעראורטיילטער האט זיך געווענדעט נאך בעגנעדיגונג צום מלוכה פרעזידענט, אין פאל פון אבזאג וועט דער אורטהייל אויסגעפיהרט ווערען אין פערלויף פון 24 שעה.

פער'משפט א קאנדוקטאר

פאריגען פרייטאג איז אין היגען קרייז-געריכט אינטער'ן פארזיץ פון וויצע פרעזעס מארקאווסקי בעטראכט געווארען דער פראצעס געגען קאנדוקטאר פון די וואנסקאטאראווער קאלעיקי ה' יוזעף לעשטשינסקי.

אין יאהר 1923 האט דער קאנדוקטאר לעשטשינסקי געפיהרט א צוג פון יענדזשעוו קיין קיא און האט נישט געמאלדען דעם ארויספאהר פון זיין צוג, אויף דער געהעריגער סטאציע, וואס האט פעראורזאכט א קאטאסטראפע מיט דעם צוג וואס איז ארויסגעפאהרען פון קיא. דער רעזולטאט פון דער דעמאלסדיגער קאטאסטראפע איז געווען, עס זענען פערניכטעט געווארען ביידע לאקאמאטיווען און 5 וואגאנען, אויך זענען פערוואונדערט געווארען 4 פערזאהן און דער מאשיניסט פון צוג רעבעשקא איז גע'הרג'עט געווארען.

נאכ'ן אויסהערען די עדות, האט דאס קרייז- געריכט נאך א לענגערע בעראטונג ארויסגעטראגען א אורטייל לויט וועלכע דער קאנדוקטאר לעשטשינסקי ווערט פער'משפט אויף א יאהר טורמע און צו פערלירען די רעכט.

דער קאנדוקטאר פון 2-טן צוג איז פרייגעשפראכען געווארען.

אינטערעסאנטער רעפעראט

לויט דער איניציאטיוו פון דער פערוואלטונג פון דער יודישער ביבליאטעק וועט שבת דעם 7-טן נאוועמבער אין לאקאל פון יודישען האנדווערקער פעראיין פארקומען א רעפעראט פון ה' קראקאווער א. ד. ט. „ראבינדראנאט טאגארא" אלס דערלייזער פון מאדערנעם מענש. דער רעפעראט האט דא ארויגערופען א געוויסע פעראינטערעסירונג.

א ש ר י פ ה

מיטוואך 12 אזייגער ביינאכט איז אויף אלט־ווארשאווער גאס 34 דורך אונפארזיכטיגקייט אויסגעבראכען א שריפה, וואס האט באלד ארומגעכאפט די גאנצע שטוב. די אנגעקומענע פייער לעשער איז געלונגען דאס פייער צו לאקאליזירען.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען זוהן מיט פריילין קארמאן ווינשען מיר עס זאל זיי אימער בעגלייטען גליק און צופרידענהייט.

פאטער און מוטער
וואקשלאג

עלקי קארמאן
ראדאם
נטע וואקשלאג
קעלץ
פערלאבט
אקטאבער 1925

צום פערלאבונג פון אונזער ליבען ברודער מיט פריילין קארמאן ווינשען מיר א גליקליך צוזאמענלעבען על הרי יהודה וירושלים.

געשוויסטער, ברודער און שוועסטער
וואקשלאג

צו דער פערלאבונג פון מיין אינטימען פריינד און חבר נטע וואקשלאג קעלץ מיט פר"ל עלטשע קארמאן פון ראדאם וואונש איך זיי א בליהענדע צוקונפט און א הערצליכען צאתכם לשלום אין לא־ד פון אונזערע אבות.

חיים זיסלאני קעלץ.

צו דער פערלאבונג פון ה' נטע וואקשלאג מיט פריילין קארמאן ווינשען מיר זיי פיל גליק און פרייד.

ד"ר א. סערוועטניק און פרוי.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען חבר נטע וואקשלאג פון קעלץ מיט פר"ל עלטשע קארמאן פון ראדאם וואונשט א הערצליכען מזל־טוב און א גליקליכע צוקונפט אויף די בערג פון ציון. דער קאמיטעט פון החלוץ המזרחי אין קעלץ,
ש. קאמינער,
ג. ראפאפארט, מ. פערל, ח. בעסענדארף.

פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין ראדאם היינט פרייטאג דעם 6 ליסטאפאד אום 7 אווענד פינקטליך קומט פאר א רעפעראט פון פראפ. מושקאבליט א. ד. ט. „דער רבי און דער תלמיד".
איינגאנג פאר מיטגלידער

MAGISTRAT MIASTA RADOMIA

poszukuje w obrębie miasta realności, składającej się z 20 do 30 ubikacji mieszkalnych, które mogłyby być użytemi na mieszkania i biura, kilku ubikacji nadających się na magazyny i warsztaty, podwórza o powierzchni około 6000 m². Wszystkie ubikacje musiałyby być w razie kupna opróżnione.

Oferty z podaniem ceny należy wnosić do Magistratu do dnia 15-go listopada 1925 r.

Magistrat miasta Radomia.

הרב והבד"צ בקילצי.
קילצי, יום י"א מרחשון תרפ"ו.

ב"ה

מודעה.

הרב והבד"צ זענען מודיע די יודישע בעפעלקערונג אין קעלץ, דאס די יאטקע פון קצב גרשון מאנעלא (אלטע ווארשעווער פרזעדמ. 21) געפונט זיך געגצליך נישט אונטער דער השגחה פון ראבינאט. דעריבער זאל קיינער דארט נישט קויפען קיין כשר-פלייש.

דער קעלצער ראבינאט.

שיך, און דער דינער זיינער איז אנשטאט וואנסעס, געוועזן איינגעשמירט מיט שווארצע שמינקע, אין יעדערעס מאהל געחאפט א בליק אין שיפלאר— קאסטען צו הערען עפיס א ווארט הכלל וואס זאל איך אייך זאגען; כ'האב געזעהן, אז ס'איז נישט מעהר ווי א טעאטער-שפיל. זעהט איהר, אין קינא איז גאר עפיס אנדערש, איך ווייס נישט פארוואס מיך ציהט נור אהין? עפיס אלץ איז דארט אזוי היימיש, אזוי אינטים, איך האב ליב צו קוקען אויף דעם אלטען בילעטער, וועלכער זיצט שטענדיג ביים אריינגאנג אויף פאטער־שטוהל, זעהט אויס ווי דער אלטער קעניג—ליר... און די פראנ־ראמקעס קוקען איהם שטאלץ מייסטעטיש פון דער אויבערשט בוזים—קעשענע ארויס און שטאלצירט.

— נישט פאר ארימע זענען מיר, אונז קויפען נור רייכע, צארטע ווייכע פינגער גלעטען אונז... און ווי נור איך קים אריין אין זאל, זעץ איך מיך באלד די לעצטע רייה, איך האב פיינד דעם אויבען-אן, דא מאך איך מיר בעקוועם, טהו אויס דעם הוט מאך מיר אויף דעם פאלטען, גיב א בריי־טען געניץ, און אויף די פלאכטע לויפען בילדער, דא בין איך פאריזש, דא אין אמעריקא, דא אין אינדיען, דאס אויג זעהט דאך עפיס, דא נעפי איך מיך צווישען פאריזער אפאשען, אין דא אין סאלאנען צוויטען בארא־נען און באראנעסעס, ווי די גרעסטע אינטריגעס ווערען אפגעשפילט, ווערט ס'קינא-אפאראד'ל דארט עפיס קאליע אויף דער פלאכטע, ווייזט זיך נישט אזוי גיט, הויב איך אן טאנפערען מיט די פיס, קיינער וועט נישט וואגען מיך צו בעליידיגען, אויך אין קינא איז נישט פערהאנען אפגעשפילט אין געהט אהיים, וויל איך, זיץ איך מיר נאך א שעה, אין נאך א שעה, ווער איך שלעפעריג, כאפ איך אויך א דרימעל, הא עפיס שלעכט צי שלאפען ווען אין זאל איז פינסטער און די מוזיק שפילט? איך זאג אייך א אמת'דיג פערגעניגען.

ענטשולדיגט איך האב קיין צייט נישט מעהר, איך געה אין קינא.

קעניג—שווארץ

Udziela lekcji języka NIEMIECKIEGO
Jnżynier WOJCIECH WŁODEK
ul. Lubelska 58 II-gie piętro

יעדע ווירטין דאַרף וויסען,

אַז אַ ווייסע פּאַדלאָגע קען מען אָפּפאַרבען אין פערלויף פון איין שעה אויף די קאָלירען: רויט און נוס-טונקעל מיט דער הילף פון דער אַי-בעראַל-בעקאַנטער זאַפּראַווע

„Jaśniej Słońca“

אַז דאָס איז נישט קיין פּוסטע רעקלאַמע, קען זיך יעדער איבערצייגען
מיט אַ קליינער אויסגאַבע.
פערקויף אין אַפּטייק-סקלאַדעס, זייף און פאַרב-געשעפטען.
Fabryka przetworów techno-chemicznych
„MARY“ Warszawa, Dzielna 48, tel. 286-51.

שטייער הנהות

ווי דער ראַדאָמער סוחרים-פעראיין ווערט געוואויר אין „אוזשאַנד סקאַרבאָווי“ ועט דער אומזאַץ שטייער צאָליגט ווערען אויף 3 ראַטעס

1 ראַטע ביז'ן 10 טען נאָוועמבער 1925
2 ראַטע „ „ „ דעצעמבער „
און 3 ראַטע „ 31-טען יאַנואר 1926

דער הכנסה שטייער ווערט צוטיילט אויף 2 ראַטעס

די 1-ראַטע ביז'ן 15—טן נאָוועמבער ה. י.
די 2 ראַטע ביז'ן 15—טן דעצעמבער ה. י.

ווער עס וועט אין די איבענדערמאָנטע טערמינען נישט צאָהלען פונקטליך, פערלירט דאָס רעכט אויף ראַטעס.

די ראַטעס צאָהלט מען אָהן וועלכער ס'איז שטראָף.

צאָהן-דאָקטערין
ה. ראקאטש
ראַדאָם, שעראָקאַ 7.

„יום“

ביטעס-שריפט-ביורא, קעלץ קילינסקי גאס 8
ערלעדיגט אַלעראַרט ביטעס, רעקורסן זעזגאַניעס

בעקאַנטמאַכונג

איך מאַך בעקאַנט דאס געעהרטע פּוב ליקום דאס איך פערטיג אויס אין 10 מינוט פערשיעדענע פאטאגראפיעס און אויף פעכער צו ביליגע פרייזען

מיט אכטונג ש. פעלדמאַן
ראדאם מאַלא 5

אכטונג קעלץ!

איך בעזיץ א גרויסען לאגער קוילען, קאקס פון די בעסטע סארטען ווי „פלארא“, ‚קאזשימיעזש‘, ‚רענארד‘ בעמערקונג. גוטע בעהאַנדלונג גאראנטירטע וואָג.

מיט אַכטונג
firma „OPAŁ”
ul. Nowa Warszawska 7

Z Intencji zaślubin mojej przyjaciółki P. **Ity Koperówny** z p. **Natanem Rychtmanem** składa serdeczne życzenia
Rozalja Dyrektorówna

ROZLEWNIA ESENCJI OCTOWEJ
ROZENBERG, Kielce, Aleksandra 1

דערמיט מאַך איך בעקאַנט די ג. קונדן אין קעלץ און אין קעלצער אומגעגענד דאָס אין מיין פאַבריק בעקומט מען עסיג-עסענץ גאַראַנטירט 80 %
צו בעקומען אין מיין פאַבריק'ס לאַגער אַלעקסאַנדער גאַס № 1
ר ע י ע ל ע פ ר י י ז ע ן
און גוטע בעדינגונגען

טעאַטער-זאַל „ראָמאַיאַשטשי“ ראַדאָם

פרייטאג דעם 6-טן ליסטאָפּאַד ה. י.

אַגרויסער קאַנצערט
פון יאַדוויגאַ זאַלעסקאַ

אויסגעצייכענטע פּיאַניסטקע. מיט'ן אַנטייל פון די ארטיסטען פון דער וואַרשאַווער אָפּערע: זאָפיאַ דאַבראָוואָלסקאַ-פּאַוולאָווסקאַ (סאָפּראַן) מיעטשיסלאַוו סאַלעצקי (לירישער טענאָר)
ביים פאָרטעפּיאַן: י. זוויאַזדאָווסקאַ. אנפאנג 8.30 אווענד
בילעטען צו בעקומען ביי ה' טאָמאַנעק און אין קאַסע פון טעאַטער.

Teatr POLSKI KIELCE

פרייטאג דעם 6-טן ה. ה. וועט אונטער דער לייטונג פון אַנדזשיי מאַרק אויסגעפירט ווערען די פיעסע פון ש ל ו ם א ש אין פוילישען

מאַטקע גנב
3 אקטען מיט אַ פּראָלאָג

שבת דעם 7-טען ה. י. ווערט אויסגעפירט
גאָט פון נקמה
אין 3 אקטען

אנפאנג פונקטליך 8.30 אווענד. בילעטען אין קאסע פון טעאַטער

Kino „ODEON“ Radom

פון 5-טן ביז'ן 8-טן געהט דאָס בעריהמטע בילד

ZŁOTY CIELEC

אין דער הויפּט-ראָל **HENNY PORTEN**

Kino
„PHENOMEN”
KIELCE

DZIŚ I DNI NASTĘPNYCH

MALVA

Dramat erotyczny w 8-miu wielkich aktach o niezwykle ciekawej treści i niepospolitej gry artysów w roli piękna, młodziutka gwiazda ekranów
LYA DE PUTTI

KINO
„PANI“
Kielce.

Dziś i dni następnych
Wielki sensacyjny dramat w 8 aktach z prologiem

Most Jęków
(Przez pałace i więzienia St. Marco)

podług powieści Michele Zevaco
W roli głównej
Lucjano Albertini

בעריכט פון פינאַנץ און סטאַטיסטישער טהעטיגקייט

פון דער קראַנקען-קאַסע אין ראַדאָם במשך פון 9|1 1924 ביז דעם 9|1 1925

די קראַנקען קאַסע אין ראַדאם האָט געהאַט אין איהר בעזיץ דעם 1924 1/9

פערזיכערונג'ס-מיטגלידער — — 7.534
פאַמיליען — — 12.227

צוזאַמען בערעכטיגטע 19.761

דעם 1925 I/IX

פערזיכערונג'ס-מיטגלידער — — 10.855
פאַמיליעס — — 14.539

צוזאַמען בערעכטיגטע 25.394

במשך פון דער בעריכט'ס-צייט איז צוגעקומען

פערזיכערונג'ס-מיטגלידער — — 3.321
פאַמיליעס — — 2.312

אַלגעמיינע סומע פון צוגעשריבענע מיטגליד'ס-אַבצאָהלונגען

במשך פון דער בעריכט'ס-צייט האָט די סומע בעטראָפען 889.047.66 זל.
איינקאַסירט — — 822.958.95 „

פערלעגענע חובות ביז דעם I/IX 66.088.71 זל.

דאָס מאַכט אויס 8% פון די אַלגעמיינע סומע

אין די צייט פון בעריכט'ס טעטיגקייט איז אויסגעגעבען געוואָרען;

1) אויף הילפס—מיטלען לויט'ן אוסטאַוו

א) אויף געלד—שטיצע אין די צייט פון נישט פעהיג זיין צו דער אַרבייט (36531 טעג) — 94,047,47 זל.
ב) געלד—שטיצעס פאַר קינפעטאָרינס (5064 טעג) — 12,536,90 „
ג) ערנעהרונגס—הילף פאַר (92400 טעג) — 13,233,40 „
ד) אויף לויה-הוצאות פאַר (389 פערזאָהן) — 19,571,77 „
ה) ריטשאַלטאָ פאַר דאָקטוירים און געהילפס פערסאָנאַל (105,588 וויזיטען, 1 וויזיט קאָסט 1,51 זל.) — 159,596,74 „
ו) פאַר'ן צופאָהרען פון די דאָקטוירים צו די קראַנקע אין שטוב (פאַר 11,463 וויזיטען, דורכשניטליך קאָסט 1 וויזיט מיט נעבען-הוצאות 8,97) — 102,823,56 „
ז) אויף הייל—מיטלען (ס'איז אַרויסגעגעבען געוואָרען 88,449 רעצעפטען, (דער דורכשניטליכער בעטרעף פון איין רעצעפט — 73 גר.) — 64,302,09 „
ח) פרעמדע שפיטעלער (737 פערזאָהן דורך 2,180 טעג) — 98,114,50 „
ט) קאָסטען פאַר אקושערקעס (998 געבורטען) — 30,420,00 „
י) פאַר אַרויספאָהרען פון די קראַנקע אין דאָרף און אויף קוראַצ'ע-ערטער (פאַר 70 פערזאָהן) — 5,608,24 „

600,269,67 זל.

דאָס מאַכט אויס 67% פון דער אַלגעמיינער צושריפט
„ „ „ 73% פון איינקאַסירטען אַבצאָהל

2) אַדמיניסטראַציע—קאָסטען

א) פערסאָנאַל — 55,615,60 זל.
ב) זיצונגס-קאָסטען פון דער קאַסע-אינסטאַנץ — 6,122,50 „
ג) זאַכליכע קאָסטען, הייצונג, בעלויכטונג, טעלעפאָהן, פּאָרטא, אַנאָנסען, א. אנד. — 16 206,05 „
ד) אַדמיניסטראַציע פון אייגענע אונבעוועגליכע זאַכען — 5,320,25 „

83,264,40 זל.

דאָס מאַכט אויס 9.30% פונ'ם אַלגעמיינעם צושריפט
„ „ „ 10% „ איינקאַסירטען אַבצאָהל

3) אַלגעמיינע קאָסטען

אַבצאָהל פאַר'ן פעראיין, קאַסע, עקזעקוציעס, פראָצענטער א. אנד. — 15,085,09 זל.

אין אַלגעמיין בעטרעפען די אויסגאַבען — 698,619,16 זל.

די אויסגאַבען אין פערגלייך צום צושריפט מאַכען אויס 78.40%
אין פערגלייך פון איינקאַסירטען אַבצאָהל 85%

אינוועסטיציע

1) קייפען א שטח ערד אויף דער נייער וועלט אונטער דעם אמבולאטאריום — 8.000 זל.
2) איבערבויען דעם צענטראַלען אמבולאטאריום כדי צו צו-פאסען צו די נייעסטע הייל-בעדערפענישן ווי אויך צו פערגרעסערען די צאהל קאבינעטען—בערך — 75,000 „
3) איינקויפען נייע איינריכטונגען פאר'ן חירורגישען אמבולאטאריום, גינעקאלאגישען, דענטיסטישען א. אנד. — 8,000 „
4) האנד-געלד אויף רענטגענאלאגישע אפאראטען צו היילען פיזיש-טעראפעטיש אויף א אלגעמיינע סומע 23,000. — 6,600 „
5) פאר איינקויפען פערזאנען פערד-אויטא — 5,000 „
6) פאר איינקויפען א נייער קאטש פאר די דאקטוירים — 2,000 „
7) אויפגעשטעלען א געבויט הייזעל אויף א זומער-קאלאָניע פאר קינדער אויפ'ן ארענדירטען טייל וואלד אין ראַיעץ — 2,600 „
8) איינגעקויפט איין טהייל פון די קינדער-קאלאניע אין בוסק. — 5,000 „

פערמעגענס בעשטאַנד פון דער קאַסע (פרובע-בילאַנס) דעם 1925 1/9

אַקטיווער בעשטאַנד		פּאַסיווער בעשטאַנד
2 342,61	באַרעס געלד אין קאסע	
55,194,65	געלד פון ארבייטסגעבער פון געגענווערטיגע אבצאהלונגען	
10,894,06	געלד פאר פערלעגענע אבצאהלינגען	
5,909,27	לאקאציעס, און דעפאזיטען	
33,647,63	בעלי חובות און קרעדיטען	
35,021,99	דורכלויפענדע סומע	30,962,14 זל. —
69,580,28	בעוועגליכע און אונבעוועגליכע זאכן	4,772,73 „ —
19,822,07	דער ווערט פון הייל-מיטלען אין דער אייגענער אפטייק.	
	רעזערוו-באנד 1924 י.	129,245,25 „ —
	„ „ 1925 י.	67,432,44 „ —
232,412,56 זל.		232,412,56 זל. —

Zarzad Pow. KASY CHORYCH w Radomiu.

Redaktor i Wydawca CH. M. HERC
Druk. „Radomer-Kielcer Leben“ Radom Szwarlikowska 20.